

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

І.І. Бендус, О.С. Дем'яненко

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Конспект лекцій

Харків «ХАІ» 2008

УДК 657.1 (076.1)

Бендус І.І. Податкова система: консп. лекцій / І.І. Бендус, О.С. Дем'яненко. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2008. – 93 с.

Посібник підготовлено на основі програми курсу «Податкова система», який належить до нормативних дисциплін циклу професійної підготовки бакалаврів з фінансів.

Викладено теоретичні основи оподаткування. Наведено механізм оподаткування всіма загальнодержавними і місцевими податками й зборами. Подано запитання для самоконтролю, глосарій, бібліографічний список.

Для студентів економічних спеціальностей факультету заочного навчання вищих навчальних закладів.

Іл. 4. Табл. 20. Бібліогр.: 36 назв

Рецензенти: Н.І. Голоскубова, О.О. Кононенко

ЗМІСТ

Лекція 1. Тема: «СУТЬ, ФУНКЦІЇ Й ПРИНЦИПИ ПОДАТКІВ»	4
Лекція 2. Тема: «ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ»	9
Лекція 3. Тема: «АКЦИЗНИЙ ЗБІР»	21
Лекція 4. Тема: «МИТО»	24
Лекція 5. Тема: «ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ»	28
Лекція 6. Тема: «ФІКСОВАНИЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ПОДАТОК»	35
Лекція 7. Тема: «ЗБОРИ ДО СОЦІАЛЬНИХ ФОНДІВ»	37
Лекція 8. Тема: «ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ»	39
Лекція 9. Тема: «ЄДИНИЙ ПОДАТОК»	48
Лекція 10. Тема: «ПЛАТА ЗА РЕСУРСИ»	50
Лекція 11. Тема: «ЗБІР ЗА ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА».....	59
Лекція 12. Тема: «ПОДАТОК ІЗ ВЛАСНИКІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ТА ІНШИХ САМОХІДНИХ МАШИН І МЕХАНІЗМІВ»	64
Лекція 13. Тема: «ДЕРЖАВНЕ МИТО»	69
Лекція 14. Тема: «ПОДАТОК (ПЛАТА) ЗА ЗЕМЛЮ»	71
Лекція 15. Тема: «МІСЦЕВІ ПОДАТКИ Й ЗБОРИ»	74
Лекція 16. Тема: «ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ»	83
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК.....	86
ГЛОСАРІЙ	89

Лекція 1. Тема: «СУТЬ, ФУНКЦІЇ Й ПРИНЦИПИ ПОДАТКІВ»

Податки — це встановлені вищим органом законодавчої влади обов'язкові платежі, які сплачуються фізичними і юридичними особами до бюджету в розмірах і строки, передбачені законом.

Суть податку — стягнення державою на користь суспільства певної частки валового внутрішнього продукту у вигляді обов'язкового внеску. Суть податків як економічної категорії проявляється через реалізацію їхніх функцій.

Податкова система є складовою фінансової системи, тому функції податків впливають з функцій фінансів.

Функція податків — це прояв їхньої суті в дії, спосіб вираження їхніх властивостей.

Функції податків:

- фіскальна;
- соціальна;
- регулююча;
- стимулююча.

Фіскальна функція полягає у формуванні дохідної частини Державного бюджету на основі стабільного й централізованого стягнення податків, акумулювання їх в бюджетній системі й позабюджетних фондах і необхідних державі для здійснення власних функцій (економічних, військово-оборонних, соціальних, природоохоронних та ін.).

Соціальна функція полягає в перерозподілі доходів між різними верствами населення з метою згладжування нерівності між ними й захисту малозабезпечених.

Регулююча функція податків полягає у можливості держави через податковий механізм забезпечувати процес соціально-економічних відносин. Через застосування податкових пільг і ставок держава регулює процес накопичення капіталу, рівень платоспроможності, темпи розширеного відтворення, перерозподіл доходів.

Стимулююча регулююча функція реалізується через систему пільг, винятків, преференцій, спрямованих на стимулювання вітчизняного виробника, й систему підтримання внутрішнього ринку.

Принципи оподаткування:

1. **Обов'язковість** – упровадження норм зі сплати податків і зборів і встановлення відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства.

2. **Рівність** – недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації до всіх суб'єктів господарювання.

3. **Стабільність** – незмінність податків, їхніх ставок, пільг протягом бюджетного року.

4. **Доступність** – забезпечення зрозумілих норм податкового законодавства для платників податків і зборів.

Класифікація податків. Елементи оподаткування

Податкова система — сукупність податків і зборів, які встановлюються законодавчою владою й стягуються виконавчими органами, а також методи й принципи побудови податків.

Класифікують податки залежно:

- від об'єкта оподаткування;
- органу, що стягує податок;
- їх використання.

Основну групу становлять прями й непрямі податки. Цей розподіл залежить від об'єкта оподаткування. Прямі податки встановлюються безпосередньо на дохід і майно, наприклад, податок на прибуток, податок з власників транспортних засобів, податок на землю. Непрямі податки не залежать безпосередньо від доходу платника, вони включаються до ціни товару у вигляді надбавки й сплачуються повністю кінцевим споживачем даного товару (податок на додану вартість, акциз, мито).

Залежно від органу влади, на користь якого стягується податок і який розпоряджається сумою податку, розрізняють державні й місцеві податки.

Державні податки стягуються на всій території країни на підставі державного законодавства й направляються до Державного бюджету і державних цільових фондів. До загальнодержавних податків належать: податок на прибуток, ПДВ, акцизний збір, мита.

Місцеві податки стягуються місцевими органами управління на відповідній території й надходять до місцевих бюджетів. Місцевими податками є комунальний податок, податок з реклами, курортний збір, ринковий збір.

Податки за їх використанням підрозділяються на загальні й спеціальні (цільові). Загальні податки знеособлюються при надходженні до бюджету. Вони використовуються для загальнодержавних заходів. Спеціальні (цільові) податки мають строго визначене призначення. Наприклад, збір до Пенсійного фонду використовується для акумулювання коштів на пенсійне забезпечення громадян.

Податкове право — сукупність юридичних норм, що визначають види податків у даній державі, порядок стягнення яких пов'язаний з виникненням, функціонуванням, зміною й припиненням податкових відносин.

Джерелом податкового права є *податковий закон*. Це правовий акт вищого органу законодавчої влади, що зобов'язує юридичних осіб і громадян сплачувати до бюджету платежі у вигляді податків у певному розмірі й у точно фіксований термін.

Вимоги до податкового закону:

1. Закон має бути чітко сформульованим і зрозумілим як платникові податку, так і органу, що здійснює його стягнення.
2. Закон повинен мати обов'язкові елементи, які визначають зміст податкових правовідносин: суб'єкта податку, об'єкта, джерело, одиницю

оподаткування, податкову ставку, податкові пільги, податковий (звітний) період, оподатковувану базу.

Суб'єкт податку, або платник податку, — фізична або юридична особа, на яку законом покладено зобов'язання сплачувати податок.

Об'єкт податку — предмет, що підлягає оподаткуванню (дохід, майно, товари), наприклад, податок на прибуток, податок з власників транспортних засобів.

Джерело податку — дохід платника, з якого сплачується податок. Для юридичних осіб джерелом податку може бути прибуток, для фізичних осіб — заробітна плата.

Одиниця оподаткування — одиниця виміру об'єкта. Наприклад, з податку на прибуток — грошова одиниця країни, з земельного податку — одиниця виміру площі земельної ділянки.

Податкова ставка — офіційно встановлений розмір податку на одиницю оподаткування. Податкова ставка включає такі ставки:

- базову;
- знижену;
- підвищену.

Базова (основна) ставка — це ставка без урахування особливостей суб'єкта або виду діяльності. В Україні прийняті базові ставки з податку на прибуток становлять 25 %, з податку на додану вартість — 20 %.

Знижена ставка враховує певні особливості платника й зменшує податковий тягар на нього.

Підвищена ставка враховує специфічну форму діяльності або одержання доходів і є більшою за базову ставку.

Залежно від побудови податків розрізняють такі ставки:

- тверді;
- пайові.

Тверді ставки встановлюються в абсолютній сумі на одиницю об'єкта. *Пайові ставки* виражаються в певних частках об'єкта оподаткування. Установлені в сотих частках об'єкта ставки називаються *процентними*.

Відповідно до методики побудови податкових ставок розрізняють такі ставки:

- пропорційні;
- прогресивні;
- регресивні;
- змішані.

Пропорційне оподаткування характеризується стабільною ставкою незалежно від збільшення об'єкта оподаткування (наприклад, ПДВ, єдиний податок).

Прогресивне оподаткування буває простим й складним. При *простій прогресії* ставки податку збільшуються в міру зростання зага-

льної суми доходу або вартості майна. *Складна прогресія* відрізняється від простої збільшенням ставок, тобто використовується східчасте оподаткування, при якому розмір ставки збільшується залежно від зростання доходу, але підвищена ставка застосовується не до всього доходу, а тільки до суми, що перевищила визначений рівень. При цьому діє шкала ставок.

Регресивне оподаткування характеризується тим, що ставки податку знижуються в міру зростання розміру доходу або майна.

Змішане оподаткування припускає використання для однієї частини доходів прогресивного методу, для іншої — пропорційного (наприклад, прибутковий податок).

Податкові пільги — повне або часткове звільнення від податків суб'єктів відповідно до чинного законодавства (знижки, відрахування та ін.). Найважливішою податковою пільгою є неоподатковуваний мінімум — найменша частина об'єкта, повністю звільненого від податку.

Способи стягнення податку:

- кадастровий;
- стягнення податку до одержання власником доходу (у джерела виплати доходу);
- стягнення податку після одержання доходу власником (за декларацією).

Перший спосіб допускає використання кадастру.

Кадастр — це реєстр, який містить перелік типових об'єктів (земель, доходів), що класифікуються за зовнішніми ознаками, й установлює середню прибутковість об'єкта оподаткування. До зовнішніх ознак належать: при земельному податку — розмір ділянки, кількість худоби, віддаленість від транспортних шляхів і ринку; при домовому — кількість вікон, дверей, труб, характер будівлі; при промисловому — кількість робітників, верстатів.

За другим способом податок обчислюється й утримується бухгалтерією того підприємства, що виплачує дохід суб'єктові податку. Таким чином стягується податок з доходів фізичних осіб, отриманий у вигляді заробітної плати робітника, службовця. Податок утримується посередником-збирачем до одержання доходу працівниками, що виключає можливість ухилення від його сплати, тому що бухгалтерією підраховуються оподатковуваний дохід і сума податку.

Третій спосіб передбачає подання платником податків до податкових органів декларації, тобто офіційної заяви про одержані ним доходи.

Діюча система оподаткування України визначається Законом України «Про систему оподаткування» від 25 червня 1991 року № 1251-ХІІ (далі — Закон «Про систему оподаткування»), згідно з яким в Україні стягуються такі податки й збори:

- загальнодержавні;

- місцеві.

Загальнодержавні податки й збори, які справляються в Україні:

- податок на додану вартість;
- акцизний збір;
- податок з доходів фізичних осіб;
- мито;
- державне мито;
- плата за землю;
- рентні платежі;
- податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів;
- податок на промисел;
- збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Державного бюджету;
- збір за спеціальне використання природних ресурсів;
- збір за забруднення навколишнього природного середовища;
- збір на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності;
- фіксований сільськогосподарський податок;
- збір на розвиток виноградарства, садівництва й хмелярства;
- збір за використання радіочастотного ресурсу України;
- єдиний збір, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України;
- збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну й теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками;
- збір за проведення гастрольних заходів;
- судовий збір;
- збір у вигляді цільової надбавки до затвердженого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності.

Місцеві податки й збори, які справляються в Україні:

- податок з реклами;
- комунальний податок;
- збір за паркування автотранспорту;
- ринковий збір;
- збір за видачу ордера на квартиру;
- курортний збір;
- збір за право використання місцевої символіки;
- збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу й лотерей;
- збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі й сфери послуг;

- збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі й сфери послуг.

Податкова політика держави — це діяльність держави у сфері встановлення правового регулювання й організації справляння податків і податкових платежів до централізованих фондів грошових ресурсів держави.

Виділяють фіскальний та економічний напрямки податкової політики:

- *фіскальний* – мобілізація частки створеного ВВП держави до бюджету;

- *економічний* – вплив на економіку через податковий механізм з метою перерозподілу національного доходу й валового внутрішнього продукту, регулювання попиту й пропозиції, стимулювання підприємницької, інвестиційної й фінансової діяльності.

Формуючи свою податкову політику, держава шляхом збільшення або скорочення маси податкових надходжень, зміни форм оподаткування й податкових ставок, тарифів, звільнення від оподаткування окремих галузей виробництва, територій, груп населення може сприяти зростанню або спаду господарської активності, створенню необхідних умов на ринку, умов для розвитку пріоритетних галузей економіки, формуванню збалансованої соціальної політики.

Для оптимальної норми оподаткування використовується теорія відомого американського економіста Лафера. За допомогою кривої Лафера (рис. 1.1), що є основою цієї теорії, доведено: якщо розмір податкових ставок досягає певного критичного рівня (T_0), подальше підвищення ставок оподаткування спричиняє не збільшення, а зменшення податкових надходжень.

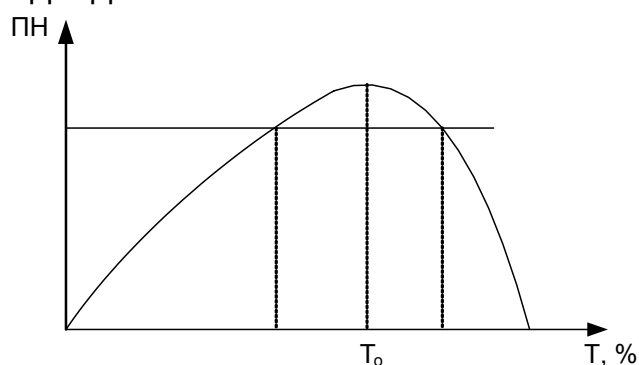

Рис. 1.1. Крива Лафера: ПН – податкові надходження; Т – ставка податку; T_0 – оптимальна ставка оподаткування

Лекція 2. Тема: «ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ»

Податок на додану вартість – різновид непрямого оподаткування, що є обов'язковим платежем загальнодержавного значення з універсальними ставками й однаковими податковими зобов'язаннями

платників податку перед державою. Як і інші непрямі податки, він входить до ціни товарів (робіт, послуг) і сплачується покупцем продавцю у складі вартості придбаного товару. Перерахування податку до бюджету здійснює продавець, але не в загальній сумі податкових зобов'язань, а зменшує їх на суму зобов'язань, що сплачуються поставальникам.

В Україні ПДВ стягується відповідно до Закону України «Про податок на додану вартість» від 03.04.97 №168/97-ВР (зі змінами й доповненнями), далі — Закон «Про ПДВ».

ПДВ – непрямий податок на додану вартість, що створюється на всіх стадіях виробництва й обігу, який включається у вигляді надбавки до ціни товару (роботи, послуги) і повністю оплачується кінцевим споживачем.

Розглянемо поняття доданої вартості.

Формула вартості товару (роботи, послуги) має вигляд

$$Ц = С + П = (М + З + В + А + Ін) + П, \quad (2.1)$$

де С – собівартість;

П – прибуток;

М – матеріальні витрати;

З – заробітна плата;

В – відрахування до соціальних фондів;

А – амортизація;

Ін – інші витрати.

Додана вартість — це частина вартості товару, яка безпосередньо добавляється кожним учасником руху товару до початкової ціни.

Більш наочне створення доданої вартості й обчислення ПДВ показано на рис. 2.1.

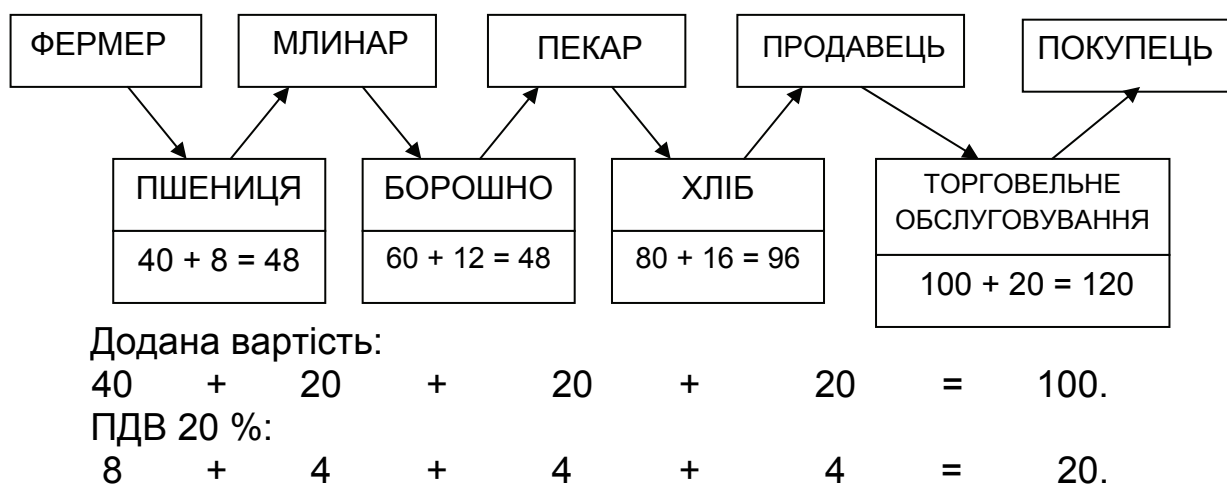

Рис. 2.1. Схема створення доданої вартості й обчислення ПДВ

У момент кожного акту купівлі-продажу податок обчислюється за стандартною ставкою, а фактично сплачується в сумі, зменшеній на величину податку, сплаченого на попередній стадії. Кінцевий споживач оплачує товар за ціною, збільшеною на всю суму платежів ПДВ, але авансованих на попередніх стадіях виробництва й просування товару.

Очевидно, що у платників податку, які самі є платниками ПДВ, додана вартість вимірюється різницею між загальною сумою продажів і загальною сумою закупівлі від всіх інших господарських одиниць. Об'єкт оподаткування – додана вартість – створюється всіма незалежними учасниками виробничо-комерційного процесу.

Розглянемо правовідносини, які виникають у результаті здійснення акту купівлі-продажу між трьома суб'єктами. Перший суб'єкт правовідносин – Продавець, що реалізує товар; другий – Покупець, який придбаває товар у Продавця; третій – бюджет, до якого нараховуються суми ПДВ, отримані Продавцем від Покупця (рис. 2.2).

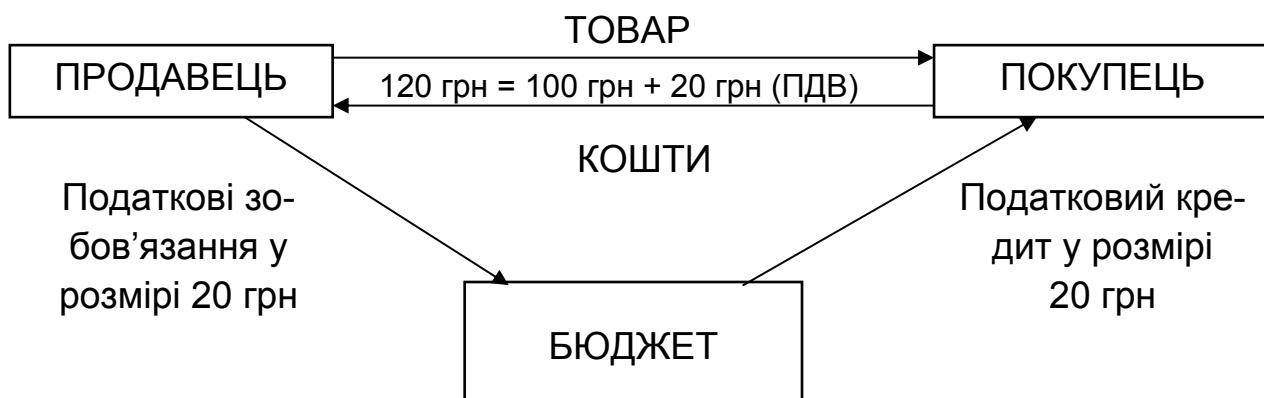

Рис. 2.2. Суб'єкти правовідносин при стягненні ПДВ

Сума податку на додану вартість, отримана (нарахована) Продавцем за реалізований товар, підлягає нарахуванню до бюджету і називається *податковим зобов'язанням* Продавця.

Сума ПДВ, сплачена (нарахована) Покупцем у зв'язку з придбанням товару, називається *податковим кредитом* Покупця. На суму податкового кредиту Покупець має право зменшити своє податкове зобов'язання звітного періоду, якщо воно виникне в Покупця при наступному акті купівлі-продажу, в якому він буде правити за Продавця.

Згідно з п.п. 7.3.1 п.7.3 ст. 7 Закону «Про ПДВ» *датою виникнення податкових зобов'язань* продавця з поставки товарів (робіт, послуг) вважається дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

- або дата зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок платника податку як оплата товарів (робіт, послуг), що підлягають поставці, у разі поставки товарів (робіт, послуг) за готівкові кошти – дата їх оприбуткування в касі платника податку, а за відсут-

ності такої – дата інкасації готівкових коштів у банківській установі, що обслуговує платника податку;

- або дата відвантаження товарів, а для робіт (послуг) – дата оформлення документа, що засвідчує факт виконання робіт (послуг) платником податку.

Відповідно до п.п. 7.5.1 п. 7.5 ст. 7 Закону «Про ПДВ» датою виникнення *права на податковий кредит* вважається дата здійснення першої з подій:

- або дата списання коштів з банківського рахунка платника податку в оплату товарів (робіт, послуг), дата виписки відповідного рахунка (товарного чека) – в разі розрахунків з використанням кредитних дебетових карток або комерційних чеків;

- або дата одержання податкової накладної, що засвідчує факт придбання платником податку товарів (робіт, послуг).

Що стосується податкової накладної, то відповідно до частини першої п.п. 7.2.3 п. 7.3 ст. 7 Закону «Про ПДВ» *податкова накладна* складається в момент виникнення податкових зобов'язань продавця у двох екземплярах. Оригінал податкової накладної надається покупцеві, копія залишається в продавця товарів (робіт, послуг).

Методи обчислення податку на додану вартість

Прямий метод. Для визначення суми ПДВ при прямому методі застосовують формулу

$$\Sigma \text{ПДВ} = \text{БО} \times \frac{20\%}{100\%}, \quad (2.2)$$

де БО – база оподаткування, обумовлена як вільна ринкова ціна.

Обчислена за вищенаведеною формулою сума ПДВ додається до вільної ринкової ціни, у результаті чого утвориться ціна поставки

$$C_{\text{поставки}} = \text{БО} + \Sigma \text{ПДВ}. \quad (2.3)$$

Обчислена сума ПДВ становить суму податкового зобов'язання платника податку.

Зворотний метод. При зворотному методі для знаходження суми податку, що включається до вартості продажу товару (роботи, послуги), потрібно вирішити таку пропорцію:

$$\frac{C_{\text{поставки}}}{120\%} = \frac{\text{ПДВ}}{20\%},$$

звідки

$$\text{ПДВ} = \frac{C_{\text{поставки}} \times 20\%}{120\%} = \frac{C_{\text{поставки}}}{6} = C_{\text{поставки}} \times 16,67\%. \quad (2.4)$$

Явище перекладання податку

При стягненні непрямих податків виникають правовідносини, в яких беруть участь три суб'єкти: суб'єкт податку, носій податку й податковий орган.

Суб'єкт податку – це виробник або продавець товару, що відповідно до закону виступає як юридичний платник податку, тобто перераховує до бюджету суму податку від реалізованого товару або виконаних послуг.

Носій податку – це фізична або юридична особа, кінцевий споживач товару, до ціни якого включається непрямий податок. Купуючи товари, споживач фактично є платником податку. Таким чином, податок перекладається з суб'єкта на носія податку.

Перекладання податків – це наслідок введення непрямого оподаткування, включення податків до ціни реалізованих товарів (наданих послуг), у результаті чого тягар податку несуть не суб'єкти податку, а споживачі товарів.

Платники податку на додану вартість

Відповідно до статті 2 Закону «Про ПДВ» платниками ПДВ є суб'єкти підприємницької діяльності (юридичні й фізичні особи), які:

- 1) здійснюють господарську діяльність і реєструються за своїм добровільним рішенням;
- 2) підлягають обов'язковій реєстрації як платники ПДВ;
- 3) імпортують товари (супутні послуги) на митну територію України для їх використання або споживання на митній території України в обсягах, що підлягають оподаткуванню.

Платники податку підлягають обов'язковій реєстрації у разі:

- коли загальна сума операцій з поставки товарів (послуг), що підлягають оподаткуванню, протягом останніх дванадцяти календарних місяців сукупно перевищує 300 000 гривень (без урахування ПДВ);
- особа, що імпортує (для фізичних осіб – ввозить (пересилає)) товари (супутні послуги) на митну територію України для їх використання або споживання на митній території України.

Реєстрація платників ПДВ

Відповідно до статті 9 Закону «Про ПДВ» усі особи, що підпадають під визначення платників ПДВ, згідно зі ст. 2 зобов'язані зареєструватися як платники. Для цього підприємства подають до податкового органу за місцем реєстрації заяву встановленої форми. Податковий орган зобов'язаний протягом 10 робочих днів з дати одержання заяви надати заявникові свідоцтво про реєстрацію як платника податку.

Копії свідоцтва про реєстрацію, засвідчені податковим органом, мають бути розміщені на доступних для огляду місцях у приміщенні платника податку й у всіх його окремих підрозділах.

Об'єкт оподаткування й операції, що не є об'єктом оподаткування, а також операції, звільнені від оподаткування

Згідно з Законом «Про ПДВ» розрізняють такі види операцій: операції, що є об'єктом оподаткування, операції, що не є об'єктом оподаткування й операції, звільнені від оподаткування (рис. 2.3).

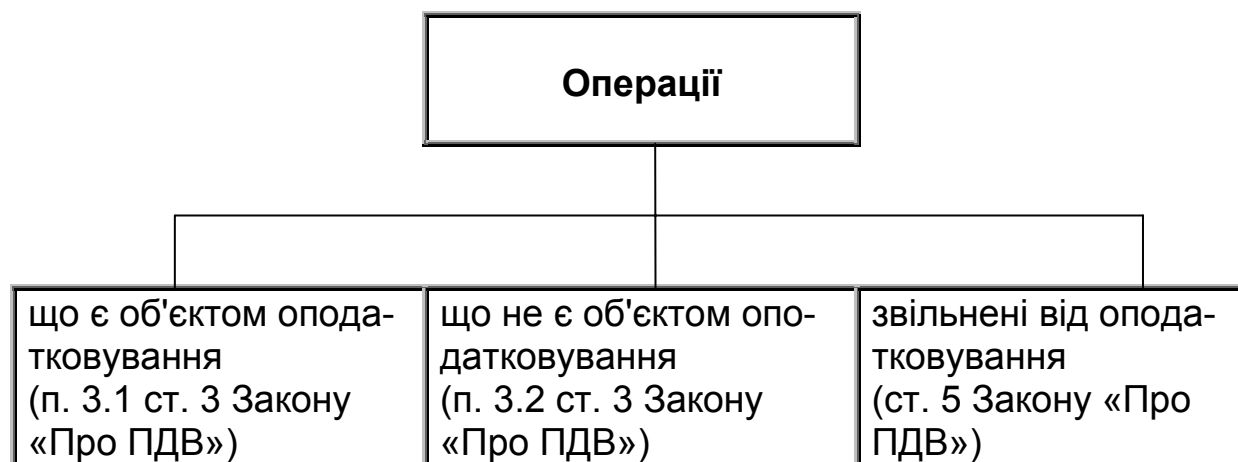

Рис. 2.3. Види операцій згідно з Законом «Про ПДВ»

Об'єктом оподаткування є операції платників податку:

- з поставки товарів і послуг, місце надання яких розташовано на митній території України;
- ввезення товарів (супутніх послуг) у митному режимі імпорту;
- вивезення товарів (супутніх послуг) у митному режимі експорту.

Не є об'єктом оподаткування операції:

- з випуску (емісії) та продажу за кошти цінних паперів, реєстраторської та депозитарної діяльності на ринку цінних паперів;
- передачі майна у схов (відповідальне зберігання), а також у лізинг (оренду), крім передачі у фінансовий лізинг;
- надання послуг зі страхування, соціального й пенсійного страхування;
- обігу валютних цінностей;
- надання послуг з інкасації, розрахунково-касового обслуговування, залучення, розміщення й повернення коштів за договорами позики, депозиту, внеску;
- оплати вартості державних платних послуг, що надаються юридичним і фізичним особам органами виконавчої влади й місцевого самоврядування, включаючи плату за реєстрацію, одержання ліцензії й т.ін.

- виплати дивідендів і роялті в грошовій формі;
- передачі основних фондів як внесок до статутного фонду в обмін на корпоративні права;
- поставки платних послуг позашкільним навчальним закладом в сфері позашкільної освіти;
- інші операції за п. 3.2 ст. 3 Закону «Про ПДВ».

Звільняються від оподаткування операції:

- з поставки вітчизняних продуктів дитячого харчування молочними кухнями й спеціалізованими магазинами й куточками;
- поставки (підписки) періодичних видань засобів масової інформації та книг, крім видань еротичного характеру, а також з поставки учнівських зошитів, підручників і навчальних посібників українського виробництва;
- надання послуг з вищої, професійно-технічної та початкової освіти закладами освіти, що мають ліцензію;
- поставки товарів спеціального призначення для інвалідів;
- надання послуг з доставки пенсій і грошових допомог населенню;
- надання послуг з реєстрації актів громадянського стану державними органами;
- поставки лікарських засобів і виробів медичного призначення, зареєстрованих і дозволених до застосування в Україні;
- надання послуг з охорони здоров'я закладами охорони здоров'я, які мають спеціальний дозвіл (ліцензію) на надання таких послуг;
- надання путівок на санаторно-курортне лікування й відпочинок на території України особам до 18 років;
- надання послуг з перевезення осіб пасажирським транспортом (крім таксомоторів) у межах населеного пункту;
- надання культових послуг і продажу предметів культового призначення релігійними організаціями;
- надання послуг з поховання будь-яким платником податку;
- інші операції за ст. 5 Закону «Про ПДВ».

Порядок визначення бази оподаткування й суми податку

Для знаходження суми ПДВ насамперед необхідно визначити базу оподаткування. Звернемося до статті 4 Закону «Про ПДВ».

Згідно з п. 4.1 Закону «Про ПДВ» база оподаткування операції з поставки товарів (послуг) розраховується, виходячи з їхньої договірної (контрактної) вартості, визначеної за вільними цінами, але не нижче за звичайні ціни, з урахуванням акцизного збору, ввізного мита, інших загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів), відповідно до законів України з питань оподаткування (за винятком податку на додану вартість).

Таким чином, база оподаткування визначається за формулою

$$BO = (C + П) + M + AZ + ДН = ВЦ, \quad (2.5)$$

де C – собівартість;

$П$ – прибуток;

M – мито (з урахуванням митних зборів);

AZ – акцизний збір;

IP – інші податки, що включаються до ціни;

$ВЦ$ – вільна ціна.

Відповідно до п. 4.3. ст. 4 Закону «Про ПДВ» для товарів, які імпортуються на митну територію України платниками податку, базою оподаткування є договірна (контрактна) вартість таких товарів, але не менша за митну вартість, зазначену у ввізній митній декларації з урахуванням видатків, які включаються до ціни товарів (робіт, послуг). Зазначена вартість перераховується в валюті України за курсом НБУ.

Таким чином, база оподаткування визначається за формулою

$$BO = (MB + TB + CB + IB) + TP + AZ + IP, \quad (2.6)$$

де MB – митна вартість;

TB – транспортні видатки;

CB – видатки зі страхування;

IB – інші види видатків.

Застосування звичайної ціни

Звичайною вважається ціна товарів (робіт, послуг), визначена сторонами договору. Якщо не доведено зворотне, вважається, що така звичайна ціна відповідає рівню справедливих ринкових цін.

Справедлива ринкова ціна – це ціна, за якою товари (роботи, послуги) передаються іншому власнику за умови, що продавець бажає передати такі товари (роботи, послуги), а покупець – їх отримати за відсутності будь-якого примусу, обидві сторони є взаємно незалежними й володіють достатньою інформацією про такі товари (роботи, послуги), а також ціни, які склалися на ринку ідентичних товарів (робіт, послуг).

Згідно з п. 4.2 ст. 4 Закону «Про ПДВ» база оподаткування визначається виходячи з фактичної ціни операції, але не нижче за звичайну ціну для таких операцій:

- з поставки товарів (робіт, послуг) без оплати або з частковою оплатою їхньої вартості коштами у межах бартерних операцій;
- безоплатної передачі товарів (робіт, послуг);
- поставки товарів (робіт, послуг) пов'язаній з продавцем особою;
- поставки товарів (робіт, послуг) суб'єктові підприємницької діяльності, який не зареєстрований як платник ПДВ.

Пов'язана особа – це:

- юридична особа, яка здійснює контроль за платником податку або контролюється таким платником податку, або перебуває під спільним контролем з таким платником податку;

- фізична особа або члени сім'ї фізичної особи, які здійснюють контроль за платником податку.

Під здійсненням контролю слід розуміти володіння безпосередньо або через більшу кількість пов'язаних фізичних або юридичних осіб найбільшою часткою (паєм, пакетом акцій) статутного фонду платника податку або володіння часткою (паєм, пакетом акцій), не меншою за 20 відсотків від статутного фонду платника податку.

Ставки податку на додану вартість

Відповідно до ст. 6 Закону «Про ПДВ» до об'єктів оподаткування на додану вартість застосовують дві ставки податку: двадцять і нуль відсотків.

Об'єкти оподаткування, за винятком операцій, звільнених від оподаткування, й операцій, до яких застосовується нульова ставка, оподатковуються за ставкою двадцять відсотків. Податок становить 20 % від бази оподаткування й додається до ціни товарів (робіт, послуг).

При експорті товарів ставка податку становить 0 % до бази оподаткування.

Згідно з п. 6.3 ст. 6 Закону «Про ПДВ» не дозволяється застосування нульової ставки податку до операцій з експорту товарів, якщо такі операції звільнено від оподаткування на митній території України.

Податкова накладна (п. 7.2 ст. 7 Закону «Про ПДВ»)

У момент виникнення податкових зобов'язань продавцем складається податкова накладна у двох екземплярах. Оригінал податкової накладної видається покупцеві, копія залишається у продавця.

Право на нарахування податку й складання податкових накладних надається виключно особам, зареєстрованим як платник ПДВ.

У податковій накладній зазначають реквізити продавця й покупця, номенклатуру товарів (робіт, послуг) і їхню кількість (обсяг), ціну продажу без урахування ПДВ, ставку й суму податку, загальну суму коштів, що підлягають сплаті з урахуванням податку.

При здійсненні операцій, звільнених від ПДВ, у податковій накладній робиться позначка «Без ПДВ» з посиланням на відповідний пункт ст. 5 Закону «Про ПДВ».

У разі імпорту товарів на митну територію України документом, що засвідчує право на одержання податкового кредиту, вважається вантажна митна декларація, яка підтверджує сплату податку на додану вартість.

Згідно з п.п. 7.4.5 ст. 7 Закону «Про ПДВ» не дозволяється включення до податкового кредиту сум сплаченого (нарахованого) податку у зв'язку з придбанням товарів (послуг), не підтверджених податковими накладними або митними деклараціями (іншими подібними документами).

У випадку, якщо на момент перевірки платника органом податкової служби суми податку, попередньо включені до складу податкового кредиту, залишаються не підтвердженими податковими накладними (іншими подібними документами), платник податку несе відповідальність у вигляді фінансових санкцій, установлених законом.

Відповідно до абзацу 1 п.п. 7.2.6 ст. 7 Закону «Про ПДВ» податкова накладна може не складатися при поставці товарів (послуг) за готівку. Тоді документом, що дає право на податковий кредит, є належним чином оформлений товарний чек із зазначенням в ньому загальної суми платежу, суми податку й податкового номера постачальника.

Крім того, відповідно до абзаців 4, 5 і 6 п.п. 7.2.6 ст. 7 Закону «Про ПДВ» підставою для нарахування податкового кредиту без одержання податкової накладної також є:

- транспортний квиток, готельний рахунок, рахунок за послуги зв'язку, що містять загальну суму платежу, суму податку й податковий номер продавця;

- касові чеки, що містять суму поставлених товарів (послуг), загальну суму нарахованого податку (із зазначенням фіскального номера, але без визначення податкового номера постачальника); при цьому з метою такого нарахування загальна сума поставлених товарів (послуг) не може перевищувати 200 гривень за день (без урахування ПДВ).

Дати виникнення податкових зобов'язань

Згідно з п.п. 7.3.1 ст. 7 Закону «Про ПДВ» датою виникнення податкових зобов'язань з поставки товарів (робіт, послуг) вважається дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

- або дата зарахування коштів від покупця на банківський рахунок або в касу платника податку як оплата товарів (робіт, послуг), що підлягають поставці;

- або дата відвантаження товарів, а для робіт (послуг) – дата оформлення документа, що засвідчує факт виконання робіт (послуг) платником податку.

Згідно з п. 7.3.6 ст. 7 Закону «Про ПДВ» датою виникнення податкових зобов'язань при імпорті товарів є дата оформлення митної декларації із зазначенням у ній суми податку, що підлягає сплаті.

Датою виникнення податкових зобов'язань при імпортуванні робіт (послуг) є дата списання коштів з розрахункового рахунка платника податку в оплату робіт (послуг) або дата оформлення документа, що засвідчує факт виконання робіт (послуг) нерезидентом залежно від того, яка з подій відбулася першою.

Дати виникнення податкового кредиту

Згідно з п.п. 7.5.1 ст. 7 Закону «Про ПДВ» датою виникнення права платника на податковий кредит вважається дата здійснення першої з подій:

- або дата списання коштів з банківського рахунка платника податку в оплату товарів (робіт, послуг);
- або дата одержання податкової накладної, що засвідчує факт придбання платником податку товарів (робіт, послуг).

Згідно з п.п. 7.5.2 ст. 7 Закону «Про ПДВ» датою виникнення права платника на податковий кредит для операцій з імпорту товарів вважається дата сплати податку за податковими зобов'язаннями.

Порядок визначення суми податку, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету, й строки розрахунків з бюджетом

Платники зобов'язані вести облік продажу й придбання товарів (робіт, послуг). Зазначений облік ведеться в таких спеціальних реєстрах: Реєстр виданих податкових накладних і Реєстр отриманих податкових накладних. Записи в реєстрах роблять на підставі податкових накладних.

На основі реєстрів платники визначають різницю між загальною сумою податкових зобов'язань і сумою податкового кредиту звітного періоду.

За результатами звітного періоду платник ПДВ зобов'язаний заповнити податкову декларацію з податку на додану вартість і подати її до податкового органу. В податковій декларації платник зазначає обсяги операцій з продажу товарів (робіт, послуг) за звітний період і суми податкових зобов'язань, що виникли у зв'язку з таким продажем, обсяг операцій з придбання товарів (робіт, послуг) і податковий кредит звітного періоду. Нарешті, у податковій декларації платник зазначає суму податку, що підлягає перерахуванню до бюджету або суму відшкодування, яка підлягає поверненню платникові з бюджету.

Згідно з п.п. 7.7.1 ст. 7 Закону «Про ПДВ» суми податку, що підлягають сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету, визначаються як різниця між загальною сумою податкових зобов'язань, які виникли у звітному періоді у зв'язку з продажем товарів (робіт, послуг), і сумою податкового кредиту звітного періоду.

Якщо отримано позитивне значення, тобто податкове зобов'язання перевищує податковий кредит, то розрахована сума підлягає сплаті (перерахуванню) до бюджету.

Якщо одержано від'ємну величину, то розрахована сума зараховується до складу податкового кредиту наступного податкового періоду.

Відповідно до п.п. 7.7.2 ст. 7 Закону «Про ПДВ» якщо в наступному податковому періоді різниця між податковим зобов'язанням і податковим кредитом такого звітного періоду знову має від'ємне значення, то:

а) бюджетному відшкодуванню підлягає частина такого від'ємного значення, яка дорівнює сумі податку, фактично сплаченій одержувачем товарів (послуг) у попередньому податковому періоді постачальникам таких товарів (послуг);

б) залишок від'ємного значення після бюджетного відшкодування включається до складу податкового кредиту наступного податкового періоду.

Платник податку може прийняти самостійно рішення щодо зарахування належної йому повної суми бюджетного відшкодування у зменшення податкових зобов'язань з ПДВ у наступних податкових періодах.

У випадку, якщо платник ухвалює рішення щодо повернення бюджетного відшкодування грошима, він подає до податкового органу декларацію й заяву про повернення суми бюджетного відшкодування. Протягом 30 днів, що настають за днем одержання такої податкової декларації, податковий орган проводить камеральну (невиїзну), а якщо буде потрібно, то й позапланову виїзну перевірку заявлених у ній даних.

Після одержання позитивного висновку податкового органу, орган державного казначейства перераховує відповідну суму бюджетного відшкодування на банківський рахунок платника.

Строки подання декларації для звітного періоду, який дорівнює місяцю, – 20 днів після закінчення звітного періоду, для квартального звітного періоду – 40 днів після закінчення звітного періоду.

Сплата податку провадиться протягом 10 днів після закінчення граничного строку, встановленого для подання декларації.

Податкові періоди (п. 7.8 ст. 7 Закону «Про ПДВ»)

Податковим періодом є календарний місяць.

Платник податку, обсяг оподатковуваних операцій якого за попередні дванадцять місячних податкових періодів не перевищував суми 300 000 гривень, може вибрати квартальний податковий період. Заяву про вибір квартального податкового періоду платник податку подає до податкового органу разом з декларацією за останній податковий

період календарного року, а квартальний податковий період починає застосовуватися з першого податкового періоду наступного календарного року.

Податковий кредит при придбанні основних фондів

Відповідно до абзаців 3 і 4 п.п. 7.4.1 ст. 7 Закону «Про ПДВ» до податкового кредиту звітного періоду включаються суми ПДВ, сплачені (нараховані) платником податку у звітному періоді у зв'язку з придбанням (створенням) основних фондів, з метою їх подальшого використання у виробництві або при поставці товарів (послуг) для оподатковуваних операцій у межах господарської діяльності.

Право на нарахування податкового кредиту виникає незалежно від того, чи почали такі основні фонди використовуватися в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника протягом звітного періоду.

Податковий кредит на товари (роботи, послуги) невиробничого призначення

Згідно з п.п. 7.4.4 ст. 7 Закону «Про ПДВ» якщо платник придбаває (виготовляє) товари (послуги), які не призначаються для використання в господарській діяльності такого платника, то сума податку, сплачена у зв'язку з таким придбанням (виготовленням), не включається до складу податкового кредиту.

Податковий кредит при здійсненні звільнених від ПДВ операцій

Згідно з п.п. 7.4.2 ст. 7 Закону «Про ПДВ» якщо платник податку придбаває (виготовляє) товари (послуги) й основні фонди, призначені для використання в операціях, що не є об'єктом оподаткування за ст. 3 цього Закону або звільнених від оподаткування за ст. 5 цього Закону, то суми податку, сплачені у зв'язку з таким придбанням (виготовленням), не включаються до складу податкового кредиту такого платника.

Згідно з п.п. 7.4.3 ст. 7 Закону «Про ПДВ» у випадку, якщо придбані (виготовлені) товари (послуги) частково використовуються в оподатковуваних операціях, а частково ні, до суми податкового кредиту включається та частка сплаченого (нарахованого) податку при їх виготовленні або придбанні, що відповідає частці використання таких товарів (послуг) в оподатковуваних операціях звітного періоду.

Лекція 3. Тема: «АКЦИЗНИЙ ЗБІР»

Акцизний збір – це непрямий податок на окремі товари (продукцію), визначені законом як підакцизні, який включається до ціни цих товарів (продукції).

При справлянні акцизного збору використовується ціла система конкретних ставок для окремих товарів.

Перелік підакцизних товарів і ставки акцизного збору затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Традиційно до підакцизних товарів належать алкогольні напої, тютюнові вироби, спирт, нафтопродукти, деякі транспортні засоби.

Справляння акцизного збору в Україні здійснюється відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України «Про акцизний збір» № 18-92 від 26.12.92 р.

Платниками акцизного збору є:

1. Суб'єкти підприємницької діяльності – виробники підакцизних товарів на митній території України, у т.ч. з давальницької сировини.

2. Суб'єкти підприємницької діяльності – імпортери підакцизних товарів на митну територію України.

3. Фізичні особи, які ввозять (пересилають) підакцизні речі або предмети на митну територію України у вигляді багажу (поштових відправлень) в обсягах або вартістю, що перевищують норми безмитного провезення (пересилання) для таких фізичних осіб, визначені митним законодавством.

Об'єкти оподаткування:

1. Обороти з реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції), у тому числі з давальницької сировини, шляхом їх продажу, обміну на інші товари (продукцію, роботи, послуги), безплатної передачі товарів (продукції) або з частковою їх оплатою.

2. Обсяг відвантажених підакцизних товарів (продукції), виготовлених з давальницької сировини.

3. Обороти від реалізації (передачі) товарів (продукції) для власного споживання, промислової переробки, а також для своїх працівників.

4. Вартість товарів (продукції), які імпортуються (ввозяться, пересілаються) на митну територію України, у т.ч. у межах бартерних операцій, або без оплати їхньої вартості, або з частковою оплатою.

Ставки акцизного збору

Акцизний збір обчислюється:

а) за ставками у відсотках до обороту з продажу:

- товарів, що вироблені на митній території України, – виходячи з їхньої вартості, за встановленими виробником максимальними роздрібними цінами на товари, які він виробляє, без податку на додану вартість та акцизного збору;

- товарів, що імпортуються на митну територію України, – виходячи з їхньої вартості, за встановленими імпортером максимальними

роздрібними цінами на товари, які він імпортує, без ПДВ та акцизу (але не менше митної вартості таких товарів з урахуванням сум ввізного мита);

б) у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції);

в) одночасно за ставками у відсотках до обороту з продажу й у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції).

Датою виникнення податкових зобов'язань з продажу підакцизних товарів (продукції) вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що настала раніше:

- або дата зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок платника акцизного збору як оплата товарів (продукції), що продаються, а у разі продажу товарів (продукції) за готівкові кошти – дата їх оприбуткування в касі платника акцизного збору;

- або дата відвантаження (передачі) товарів (продукції).

Суми акцизного збору з ввезених на територію України товарів зараховуються до Державного бюджету, а з товарів, вироблених в Україні, – до місцевого бюджету за місцем їх виробництва й Державного бюджету у встановлених співвідношеннях.

Пільги щодо сплати податку

Акцизний збір не справляється з товарів, що були вивезені (експортовані) платником акцизного збору за межі митної території України.

Акцизний збір не справляється з підакцизних товарів, які перевозять через територію України транзитом.

Не підлягає оподаткуванню оборот з реалізації легкових автомобілів спеціального призначення для інвалідів, оплата вартості яких провадиться органами соціального забезпечення, а також легкових автомобілів спеціального призначення (швидка медична допомога й ін.), оплата вартості яких здійснюється за рахунок бюджетів.

Порядок визначення суми акцизу

Суми акцизного збору визначаються платником самостійно, виходячи з обсягів реалізованих підакцизних товарів (продукції) за встановленими ставками.

Суб'єкти підприємницької діяльності, що імпортують підакцизні товари (продукцію), при перетинанні кордону декларують їх і подають до органів митного контролю декларацію у двох екземплярах, один з яких митні органи направляють у податкову інспекцію для стягнення акцизного збору.

Власник готової продукції, виготовленої з давальницької сировини, сплачує акцизний збір виробникові не пізніше дня відвантаження готової продукції його замовнику або за його дорученням іншій особі.

Умовою відвантаження виробником готової продукції, виготовленої з давальницької сировини, його власникові або за його дорученням іншій особі є документальне підтвердження банку про перерахування відповідної суми акцизного збору на рахунок виробника.

Оподаткування акцизним збором алкогольних напоїв і тютюнових виробів має деякі особливості. Так, акциз сплачується до Державного бюджету шляхом придбання *марок акцизного збору*.

Марки акцизного збору виготовляють, зберігають й продають державні податкові адміністрації України.

Виготовлювачі алкогольних напоїв і тютюнових виробів маркують кожен пляшку алкогольних напоїв і кожен пачку тютюнових виробів у такому місці, щоб вона розривалася під час відкорковування (відкриття) товару.

Марки акцизного збору видаються вітчизняним виробникам алкогольних напоїв і тютюнових виробів, виходячи із планових щомісячних обсягів реалізації алкогольних напоїв і тютюнових виробів відповідно до заявки-розрахунку на необхідну кількість марок за умови сплати до бюджету акцизного збору за минулий місяць.

Суб'єкт підприємницької діяльності, що укладає договір з переробним підприємством для виготовлення алкогольних напоїв і тютюнових виробів з використанням давальницької сировини, реєструється в державній податковій адміністрації і одержує необхідну кількість марок акцизного збору для маркування готової продукції за умови сплати вартості цих марок і акцизного збору, виходячи із цін на аналогічні товари на момент придбання марок.

Звітний період

Звітний період при оподаткуванні акцизним збором дорівнює місяцю. Платники акцизного збору самостійно обчислюють суму податкового зобов'язання, яку зазначають у розрахунку акцизного збору. Розрахунки подаються до податкових органів не пізніше 20 числа місяця, що настає за звітним.

Лекція 4. Тема: «МИТО»

Мито як джерело доходів бюджету

Мито – це вид непрямого оподаткування, яке пов'язане із зовнішньоекономічною діяльністю, тобто цей податок справляється при експорті, імпорті, транзиті.

Митне оформлення товарів у повному обсязі та їх пропуск через митний кордон України можуть здійснюватися тільки після сплати відповідних митних платежів.

До митних платежів належать:

- мито;
- митні збори;

- єдиний збір, що стягується в пунктах пропуску через державний кордон України.

В Україні застосовують такі види мита:

- ввізне;
- вивізне;
- сезонне (ввізне й вивізне), яке може встановлюватися на певні товари й предмети на строк, не більший за чотири місяці;
- особливі види мита (ввізні й вивізні), що встановлюються з метою захисту економічних інтересів України.

Класифікація мит

Виходячи зі ступеня стимулювання імпорту, ввізні мита диференціюються за такими видами:

- преференційні;
- пільгові;
- повні.

Преференційні мита встановлено державою для створення особливо сприятливого режиму для одного або декількох держав при ввозі товарів усіх або окремих груп імпортованих товарів. Надаються на взаємовигідних началах або в односторонньому порядку. Широко використовуються в країнах з розвинутою ринковою економікою.

Пільгові мита – це мита, які створюють режим найбільшого сприяння до імпорту товарів з країн і економічних союзів, з якими Україна уклала угоду про вільну торгівлю або угоду про надання режиму найбільшого сприяння. Таким чином, іноземні суб'єкти господарської діяльності цих країн або союзів мають пільги з мит.

Повні мита – це мита, які застосовуються до всіх товарів та інших предметів, увезених на митну територію України (за винятком тих, до яких застосовуються преференційні або пільгові мита).

Виходячи з принципу обмеження імпорту (експорту), застосовують такі мита:

- спеціальні;
- антидемпінгові.

Спеціальне мито – це вид мит, рівень ставок яких встановлюється на більш високому рівні порівняно зі звичайними як захисна міра внутрішнього ринку від надмірного імпорту. Це мито застосовується:

- 1) як захисна міра, якщо товари, ввезені на митну територію України в таких кількостях або на таких умовах, які завдають шкоди або загрожують завдати її вітчизняним виробникам подібних товарів;
- 2) як запобіжний захід щодо несумлінної конкуренції;
- 3) як відповідна міра на дискримінаційні й недружні дії з боку іноземних держав, спрямовані проти України.

Антидемпінгові мита – це вид ввізних мит, що забезпечують захист внутрішнього ринку країн від ввозу товарів за демпінговими цінами.

Антидемпінгові мита підвищують ціни на іноземні товари на внутрішньому ринку.

Виходячи зі способу нарахування, в Україні застосовуються такі види мит:

- адвалерні;
- специфічні;
- комбіновані.

Адвалерні мита – це мита, що нараховуються у відсотках до митної вартості оподатковуваних товарів (предметів).

Специфічні мита – це мита, що нараховуються у встановленому грошовому розмірі на одиницю оподатковуваних товарів і інших предметів.

Комбіновані мита – це мита, що поєднують адвалерні й специфічні особливості митного оподаткування.

Митний контроль

Особливістю справляння мита є те, що правильність і своєчасність сплати мита контролює митниця, а не податкова адміністрація.

Порядок переміщення товарів та інших предметів через митну територію України регулюється Митним кодексом України.

Товари (предмети), які переміщаються через митний кордон України, крім митного контролю можуть підлягати ветеринарному, фітосанітарному й екологічному.

Вантажна митна декларація

Товари, транспортні засоби, що переміщаються через митний кордон України, підлягають обов'язковому *декларуванню*.

Декларант – юридична або фізична особа, що здійснює декларування.

Вантажна митна декларація (ВМД) – документ, що містить відомості про товари, транспортні засоби, мету їх переміщення через митний кордон України, іншу інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, нарахування митних платежів.

Форму ВМД, порядок її подання, оформлення й використання регламентовано Положенням про вантажну митну декларацію, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 574 від 09.06.1997 р. (далі – Положення про ВМД).

У декларації наводяться точні дані про назву, параметри товару, їхні кількісний і грошовий виміри. Порядок заповнення ВМД регламентовано Інструкцією про порядок заповнення вантажної митної декла-

рації, затвердженою Наказом Державної митної служби України № 307 від 09.07.97 р.

ВМД заповнюють на товари, фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 100 євро, а також на підакцизні товари незалежно від фактурної вартості.

На кожному аркуші ВМД має стояти особиста номерна печатка інспектора митниці, що здійснює митне оформлення товару.

Фактурна й митна вартості

Для сплати митних платежів необхідно мати інформацію про вартість товару. ВМД містить інформацію як про фактурну, так і про митну вартості товарів.

Фактурна вартість являє собою вартість товарів (предметів), що фактично сплачена (підлягає сплаті) або має компенсуватися зустрічними поставками товарів (предметів) і включається до рахунка-фактури відповідно до умов зовнішньоторговельної операції.

З метою нарахування митних платежів має бути визначена *митна вартість* товарів (предметів). Митна вартість складається з ціни придбання товару, зазначеної в рахунку-фактурі, а також з фактичних видатків, якщо їх не включено до рахунка-фактури:

- 1) на транспортування, навантаження, розвантаження й страхування;
- 2) комісійні й брокерські винагороди, вартість оборотної тари, вартість упаковки;
- 3) ліцензійні й інші платежі за використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Пільги зі сплати мита

Від мита звільняються:

- транспортні засоби, що здійснюють регулярні міжнародні перевезення вантажів, багажу, пасажирів;
- предмети матеріально-технічного постачання, спорядження, сировина, що вивозиться для забезпечення виробничої діяльності українських суден, які здійснюють морський промисел, а також продукція їх промислу, ввезена на територію України;
- валюта України, іноземна валюта, цінні папери;
- предмети, ввезені для офіційного й особистого користування.

Ставки мита для конкретного товару визначаються Законом України «Про Митний тариф України» № 2371-III від 05.04.01 р.

Інші митні доходи держави

За здійснення оформлення товарів (предметів), що переміщуються через митний кордон України, стягуються *митні збори*. Види й ставки митних зборів встановлено Постановою Кабінету Міністрів України «Про ставки митних зборів» № 65 від 27.01.97 р.

Єдиний збір стягується з транспортних засобів, що перетинають державний кордон України.

Справляння єдиного збору здійснюється відповідно до Закону України «Про єдиний збір, що стягується в пунктах пропуску через державний кордон України» № 2659-III від 12.07.01 р.

Єдиний збір стягується за здійснення в пунктах пропуску через державний кордон України митного, санітарного, ветеринарного, фіто-санітарного, радіологічного й екологічного контролю вантажів і транспортних засобів і за проїзд автотранспорту з перевищенням установлених розмірів, загальної маси, осьових навантажень і (або) габаритних розмірів.

Єдиний збір стягується одноразово, в євро.

Лекція 5. Тема: «ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ»

Стягнення податку на прибуток підприємств здійснюється відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» № 334/ 94-ВР від 28.12.94 р. (у редакції Закону № 283/97-ВР від 22.05.97 р., зі змінами й доповненнями), далі – Закон «Про прибуток».

Платники податку

Згідно зі ст. 2 Закону «Про прибуток» *платниками податку* на прибуток з числа резидентів є суб'єкти господарської діяльності – юридичні особи, що здійснюють діяльність, спрямовану на одержання прибутку як на території України, так і за її межами.

Об'єкт оподаткування

Відповідно до ст. 3 Закону «Про прибуток» *об'єктом оподаткування* є прибуток, визначений як сума валового доходу звітного періоду, зменшена на суму валових витрат платника податку й суму амортизаційних відрахувань.

Валовий дохід

Згідно з п. 4.1 ст. 4 Закону «Про прибуток» *валовий дохід* – це загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі як на території України, так і за її межами.

Валовий дохід включає:

- загальні доходи від продажу товарів (робіт, послуг) (п.п. 4.1.1);
- доходи, не враховані в обчисленні валового доходу періодів, що передують звітному, й виявлені у звітному періоді (п.п. 4.1.5);
- доходи у вигляді сум безповоротної фінансової допомоги, отриманої платником у звітному періоді, а також вартості товарів (робіт,

послуг), безкоштовно наданих платникові податку у звітному періоді (п.п. 4.1.6, абз. 2);

- суми штрафів, або неустойки, або пені, фактично отриманих за рішенням сторін договору або за рішенням відповідних державних органів, суду (п.п. 4.1.6, абз. 8);

- інші доходи (докладніше див. п. 4.1 ст. 4 Закону «Про прибуток»).

Не включається до складу валового доходу:

- суми податку на додану вартість, отримані (нараховані) платником податку на додану вартість, нарахованого на вартість продажу товарів (робіт, послуг) (п.п. 4.2.1);

- суми коштів або вартість майна, що надходять платникові податку у вигляді прямих інвестицій або реінвестицій у корпоративні права, емітовані таким платником податку (п.п. 4.2.5);

- інші доходи (докладніше див. п. 4.2 ст. 4 Закону «Про прибуток»).

Скоригований валовий дохід – це валовий дохід, визначений відповідно до п. 4.1 ст. 4 Закону «Про прибуток» без урахування доходів, зазначених у п. 4.2 ст. 4 цього Закону.

Валові витрати

Згідно з п. 5.1 ст. 5 Закону «Про прибуток» *валові витрати виробництва й обігу* (далі – *валові витрати*) – сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, які здійснюються як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), що придбаваються (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

До складу валових витрат включаються:

- суми будь-яких витрат, сплачених (нарахованих) протягом звітного періоду у зв'язку з підготовкою, організацією, веденням виробництва, продажем продукції (робіт, послуг) і охороною праці (п.п. 5.2.1);

- суми коштів або вартість товарів (робіт, послуг), добровільно перераховані (передані) протягом звітного періоду до Державного бюджету України або бюджетів місцевого самоврядування, до неприбуткових організацій, у розмірі, що перевищує два відсотки, але не більше п'яти відсотків оподаткованого прибутку попереднього звітного року (п.п. 5.2.2);

- суми внесених (нарахованих) податків, зборів (обов'язкових платежів), установлених Законом України «Про систему оподаткування» (п.п. 5.2.5);

- суми витрат, не враховані у минулих податкових періодах у зв'язку з допущенням помилок і виявлені у звітному податковому періоді (п.п. 5.2.7);

- інші витрати (докладніше див. п. 5.2 ст. 5 Закону «Про прибуток»).

Не включаються до складу валових витрат такі витрати:

- на організацію й проведення прийомів, презентацій, свят, розваг і відпочинку, придбання й поширення подарунків, крім витрат, пов'язаних з проведенням рекламної діяльності (п.п. 5.3.1, абз. 2);

- фінансування особистих потреб фізичних осіб (п.п. 5.3.1, абз. 4);

- придбання, будівництво, реконструкцію, модернізацію, ремонт та інші поліпшення основних фондів і витрати, пов'язані з придбанням нематеріальних активів, що підлягають амортизації (п.п. 5.3.2);

- сплату податку на прибуток підприємств, сплату податку на додану вартість, включеного до цін товарів (робіт, послуг), що придбаються платником податку для виробничого або невиробничого використання, сплату податків на доходи фізичних осіб (п.п. 5.3.3, абз. 1);

- сплату штрафів, або неустойки, або пені за рішенням сторін договору або за рішенням відповідних державних органів, суду (п.п. 5.3.5);

- інші витрати (докладніше див. п. 5.3 ст. 5 Закону «Про прибуток»).

Особливості віднесення витрат подвійного призначення до складу валових витрат платника податку

Особливістю витрат подвійного призначення є те, що вони належать до складу валових лише з урахуванням зазначених обмежень або за встановленим переліком.

До складу валових витрат включаються:

- витрати платника податку на забезпечення найманих робітників спеціальним одягом, взуттям, обмундируванням, необхідними для виконання професійних обов'язків, а також продуктами спеціального харчування за *переліком*, що встановлюється Кабінетом Міністрів України (п.п. 5.4.1);

- витрати, крім тих, що підлягають амортизації, пов'язані з науково-технічним забезпеченням господарської діяльності, на винахідництво й раціоналізацію господарських процесів, проведення дослідно-експериментальних і конструкторських робіт, виготовлення й дослідження моделей і зразків (п.п. 5.4.2, абз. 1);

- витрати на придбання літератури для інформаційного забезпечення господарської діяльності платника податку, у тому числі з питань законодавства, й передплату на спеціалізовані періодичні видання, а також на проведення аудиту відповідно до чинного законодавства (п.п. 5.4.2, абз. 2);

- витрати платника податку, пов'язані з професійною підготовкою або перепідготовкою за профілем платника податку фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з таким платником податку, в українських навчальних закладах; зазначені витрати включаються до валових витрат в розмірі до трьох відсотків фонду оплати праці звітного періоду (п.п. 5.4.2, абз. 3);

- витрати платника податку на проведення передпродажних і рекламних заходів щодо товарів (робіт, послуг), які продаються (надаються) такими платниками податку (п.п. 5.4.4);

- витрати на організацію прийомів, презентацій і свят, придбання й поширення подарунків, включаючи безкоштовну роздачу зразків товарів або безкоштовне надання послуг (виконання робіт) у рекламних цілях, але *не більше* двох відсотків оподаткованого прибутку платника податку за попередній звітний (податковий) рік;

- будь-які витрати на придбання ліцензій та інших спеціальних дозволів, виданих державними органами для ведення господарської діяльності (п.п. 5.4.7);

- витрати на відрядження фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з таким платником податку в межах фактичних витрат особи, яка відряджена, на проїзд як до місця відрядження й назад, так і за місцем відрядження, оплату вартості проживання в готелях, а також включених до таких рахунків витрат на харчування або побутові послуги, телефонних рахунків, оформлення закордонних паспортів і т.ін; додатково до цих витрат належать не підтверджені документально витрати на харчування й фінансування інших власних потреб фізичної особи – добових витрат, понесених у зв'язку з її відрядженням, у межах *граничних норм*, установлених Кабінетом Міністрів України за кожний повний день відрядження, включаючи день від'їзду й приїзду (п.п. 5.4.8);

- інші витрати (докладніше див. п. 5.4 ст. 5 Закону «Про прибуток»).

Особливості визначення складу витрат платника податку у разі сплати відсотків за борговими зобов'язаннями

До складу валових витрат належать будь-які витрати, пов'язані з виплатою або нарахуванням відсотків за борговими зобов'язаннями (у тому числі за будь-якими кредитами, депозитами) протягом звітного періоду, якщо такі виплати або нарахування здійснюються у зв'язку з веденням господарської діяльності платника податку (п.п. 5.5.1).

Особливості визначення складу витрат на оплату праці

До складу валових видатків платника податку належать витрати на оплату праці фізичних осіб, які перебувають у трудових відносинах з таким платником податку, що включають витрати на виплату основної і додаткової заробітних плат й інших видів заохочень і виплат, виходячи з тарифних ставок, у вигляді премій, заохочень, витрати на ви-

плату авторських винагород і виплату за виконання робіт (послуг) відповідно до договорів цивільно-правового характеру (п.п. 5.6.1).

Особливості віднесення до складу витрат сум внесків на соціальні заходи

До складу валових витрат платника податку належать суми збору на обов'язкове державне пенсійне страхування й внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, нараховані до фонду оплати праці (п.п. 5.7.1).

Облік приросту (убутку) балансової вартості запасів (п. 5.9)

Ураховуючи період обігу запасів у платника можуть накопичуватися товарно-матеріальні цінності (ТМЦ), вартість яких уже віднесено до валових витрат, але їх ще не використано у господарській діяльності й валових доходів ще не отримано. Тому вартість таких ТМЦ треба виключити із валових витрат.

З цією метою платник податку веде облік приросту (убутку) балансової вартості товарів, сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, напівфабрикатів, малоцінних предметів (далі – запасів) на складах, у незавершеному виробництві й залишків готової продукції, витрати на придбання й поліпшення (перероблення, зберігання) яких включаються до складу валових витрат.

Якщо балансова вартість таких запасів на кінець звітного періоду перевищує їхню балансову вартість на початок того ж звітного періоду, різниця включається до складу валових доходів платника податку в цьому звітному періоді.

Якщо балансова вартість таких запасів на кінець звітного періоду менша за їхню балансову вартість на початок того ж звітного періоду, різниця включається до складу валових витрат платника податку в цьому звітному періоді.

Результати розрахунків відображають у додатку К1/1 до податкової декларації.

Оподаткування товарообмінних (бартерних) операцій (п. 7.1)

Доходи й витрати від здійснення товарообмінних (бартерних) операцій визначаються, виходячи з договірної ціни такої операції, але не нижче за звичайні ціни.

Оподаткування операцій з пов'язаними особами (п. 7.4)

Дохід, отриманий платником податку від продажу товарів (робіт, послуг) пов'язаним особам, визначається, виходячи з договірних цін, але не нижче за звичайні ціни на такі товари (роботи, послуги), що діяли на дату такого продажу.

Витрати, понесені платником податку у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у пов'язаної особи, визначаються виходячи з до-

говірних цін, але не вище за звичайні ціни, що діяли на дату такого придбання.

Амортизація

Амортизація основних фондів і нематеріальних активів – поступове віднесення витрат на їх придбання, виготовлення або поліпшення, на зменшення скоригованого прибутку платника податку в межах норм амортизаційних відрахувань (п.п. 8.1.1 ст. 8).

Амортизації підлягають витрати на таке:

- придбання основних фондів і нематеріальних активів для власного виробничого використання;
- самостійне виготовлення основних фондів для власних виробничих потреб;
- проведення всіх видів ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних фондів.

Не підлягають амортизації витрати на придбання, ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення *невиробничих фондів*.

Невиробничі фонди – капітальні активи, що не використовуються в господарській діяльності платника податку.

Основні фонди підлягають розподілу за такими групами (п.п. 8.1.1 ст. 8):

- група 1 – будівлі, споруди;
- група 2 – автомобільний транспорт, меблі, побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади й інструменти, інше конторське (офісне) обладнання;
- група 3 – будь-які інші основні фонди, не включені до груп 1, 2 і 4;
- група 4 – електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, інші інформаційні системи, комп'ютерні програми, телефони (у тому числі стільникові), мікрофони й рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних і швидкозношуваних предметів.

Норми амортизації

Норми амортизації встановлюються у відсотках до балансової вартості кожної з груп основних фондів *на початок кожного кварталу* в таких розмірах:

- група 1 – 2 %;
- група 2 – 10 %;
- група 3 – 6 %;
- група 4 – 15 %.

Розрахунок амортизаційних відрахувань

Балансова вартість групи основних фондів (окремого об'єкта основних фондів групи 1) на початок розрахункового кварталу визначається за формулою

$$B(a) = B(a-1) + П(a-1) - В(a-1) - А(a-1), \quad (5.1)$$

де Б (а) – балансова вартість групи (окремого об'єкта основних фондів групи 1) на початок розрахункового кварталу;

Б (а-1) – балансова вартість групи (окремого об'єкта основних фондів групи 1) на початок кварталу, що передував розрахунковому;

П (а-1) – сума витрат, понесених на придбання основних фондів, здійснення капітального ремонту, реконструкцій, модернізацій та інших поліпшень основних фондів, які підлягають амортизації, протягом кварталу, що передував розрахунковому;

В (а-1) – сума виведених з експлуатації основних фондів (окремого об'єкта основних фондів групи 1) протягом кварталу, що передував розрахунковому;

А (а-1) – сума амортизаційних відрахувань, нарахованих у кварталі, що передував розрахунковому.

Облік балансової вартості основних фондів, що підпадають під визначення групи 1, ведеться по кожній окремій будівлі, споруді.

Облік балансової вартості основних фондів, що підпадають під визначення груп 2, 3 і 4, ведеться за сукупною балансовою вартістю відповідної групи основних фондів. При цьому окремий облік балансової вартості індивідуальної матеріальної цінності, що входить до складу основних фондів груп 2, 3 або 4, з метою оподаткування не ведеться.

Амортизація нематеріальних активів

Для амортизації нематеріальних активів застосовується лінійний метод, за яким кожний окремий вид нематеріального активу амортизується однаковими частками, виходячи з його первісної вартості протягом строку, який визначається платником самостійно, виходячи зі строку корисного використання таких нематеріальних активів або строку діяльності платника податку, але не більше 10 років безперервної експлуатації.

Поточні й капітальний ремонт, реконструкція, модернізація, технічне переоснащення й інші види поліпшення основних фондів

Платники податку мають право протягом звітного періоду віднести до валових витрат будь-які витрати, пов'язані з поліпшенням основних фондів, що підлягають амортизації, у тому числі витрати на поліпшення орендованих основних фондів, у сумі, яка не перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних фондів станом на початок такого звітного періоду.

Витрати, що перевищують зазначену суму, розподіляються пропорційно сумі фактично понесених платником податку витрат на поліпшення основних фондів груп 2, 3, 4 або окремих об'єктів основних фондів групи 1 і збільшують балансову вартість основних фондів від-

повідних груп або окремих об'єктів основних фондів групи 1 станом на початок розрахункового кварталу.

Податкові періоди

Для цілей оподаткування прибутку використовуються такі податкові періоди: календарні квартал, півріччя, три квартали, рік.

Дата збільшення валових витрат

Датою збільшення валових витрат вважається дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбувається кожна з подій, яка відбулася раніше:

- або дата списання коштів з банківського рахунка платника податку в оплату товарів (робіт, послуг), а в разі їх придбання за готівку – дата їх видачі з каси платника податку;

- або дата оприбуткування платником податку товарів, а для робіт (послуг) – дата фактичного одержання платником податку результатів робіт (послуг).

Дата збільшення валового доходу

Датою збільшення валового доходу вважається дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

- або дата зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок платника податку в оплату товарів (робіт, послуг), що підлягають продажу, у разі продажу товарів (робіт, послуг) за готівку – дата її оприбуткування в касі платника податку;

- або дата відвантаження товарів, а для робіт (послуг) – дата фактичного надання результатів робіт (послуг) платником податку.

Строки надання декларації й розрахунків з бюджетом

Платники податку подають до податкового органу декларацію з податку на прибуток підприємств протягом 40 календарних днів, що настають за останнім днем звітного періоду.

Платники податку сплачують податок до бюджету протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку, встановленого для подання декларації.

Лекція 6. Тема: «ФІКСОВАНИЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ПОДАТОК»

Фіксований сільськогосподарський податок запроваджено з метою послаблення податкового тиску на сільськогосподарських виробників.

Фіксований сільськогосподарський податок сплачується в рахунок таких податків і зборів (обов'язкових платежів):

- податок на прибуток підприємств;
- плата (податок) за землю;
- комунальний податок;

- збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Державного бюджету;
- збір на обов'язкове соціальне страхування;
- збір на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування України;
- збір на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- плата за придбання торгового патенту на здійснення торговельної діяльності;
- збір за спеціальне використання природних ресурсів (щодо користування водою для потреб сільського господарства).

Інші податки й збори сільськогосподарськими товаровиробниками сплачуються згідно з законодавством України.

Платники податку

Платниками фіксованого сільськогосподарського податку є юридичні й фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, якщо:

- такі особи підпадають під визначення сільськогосподарського підприємства, наведеного в статті 8 Закону України «Про податок на додану вартість»;

- загальна вартість продажів (поставки) такими особами сільськогосподарської продукції (супутніх послуг) власного виробництва за 12 поточних календарних місяців, що передують місяцю, в якому здійснюється податкова реєстрація платника фіксованого сільськогосподарського податку, дорівнює або є вищою за 75 % від загальної вартості продажів (поставки) усіх товарів (послуг) за такий самий період.

Об'єкт оподаткування

Об'єктом оподаткування для платників фіксованого сільськогосподарського податку (далі – платники податку) є площа сільськогосподарських угідь, переданих сільськогосподарському виробнику у власність або наданих йому в користування, зокрема на умовах оренди, а також земель водного фонду, які використовуються рибницькими й риболовецькими господарствами для розведення, вирощування й вилову риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках і водосховищах).

Ставка податку

Ставка фіксованого сільськогосподарського податку з 1 га сільськогосподарських угідь установлюється у відсотках до їхньої грошової оцінки у таких розмірах:

- для ріллі, сіножатей і пасовищ – 0,5 %;
- багаторічних насаджень – 0,3 %;
- земель водного фонду, які використовуються рибницькими, рибальськими й риболовецькими господарствами для розведення, вирощування й вилову риби у внутрішніх водоймах, – 1,5 %.

Крім того, для платників податку у гірських зонах і на поліських територіях ставка фіксованого сільськогосподарського податку з 1 га сільськогосподарських угідь установлюється у таких розмірах:

- для ріллі, сіножатей і пасовищ – 0,3 %;
- для багаторічних насаджень – 0,1 %.

Порядок нарахування й сплати податку

Платники податку визначають суму фіксованого сільськогосподарського податку на поточний рік у порядку й розмірах, передбачених законом, і подають розрахунок до органу державної податкової служби за місцем знаходження платника податку до 1 лютого поточного року. Сплата податку здійснюється щомісячно протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем базового звітного (податкового) місяця, в розмірі третини суми податку, визначеної на кожен квартал, від річної суми податку в таких розмірах:

- у I кварталі – 10 %;
- у II кварталі – 10 %;
- у III кварталі – 50 %;
- у IV кварталі – 30 %.

Платники податку перераховують у визначеному порядку кошти на окремий рахунок відділень Державного казначейства України в районах за місцем розташування земельної ділянки. Казначейство наступного дня після надходження коштів перераховує належну суму до місцевого бюджету й повідомляє про це відповідний орган Державної податкової служби.

Лекція 7. Тема: «ЗБОРИ ДО СОЦІАЛЬНИХ ФОНДІВ»

Збори до соціальних фондів України сплачують юридичні й фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують працю найманих робітників, а також фізичні особи, що працюють на умовах трудового договору.

Порядок справляння зборів до соціальних фондів регламентується такими законами:

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV від 09.07.03 р.
2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності й витратами, зумовленими похованням» № 2240-III від 18.01.01 р.
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» № 1533-III від 02.03.00 р.
4. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві й професійних захворювань, що спричинили втрату працездатності» № 1105-XIV від 23.09.99 р.

Цільове призначення фондів соціального страхування України наведено в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Цільове призначення фондів соціального страхування України

Фонд	Цільове призначення
Пенсійний фонд України	Виплата пенсій за віком
Фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	Виплата: - допомоги по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною); - допомоги по вагітності й пологах; - допомоги при народженні дитини; - допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; - допомога на поховання. Оплата путівок на санаторно-курортне лікування. Придбання дитячих новорічних подарунків
Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття	Виплата: - допомоги по безробіттю; - матеріальної допомоги в період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного; - допомоги на поховання в результаті смерті безробітного
Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві й професійних захворювань України	Виплата: - допомоги у випадку втрати професійної придатності або смерті потерпілого; - пенсії з інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням; - допомоги на поховання померлого в результаті нещасного випадку на виробництві. Фінансування лікування потерпілого, забезпечення необхідними лікарськими препаратами, забезпечення заходів, спрямованих на відновлення працездатності потерпілого

Для юридичних осіб, що використовують працю найманих робітників, розрахунок зборів до соціальних фондів України здійснюється шляхом множення загального місячного фонду оплати праці (ФОП) підприємства на ставку збору до відповідного фонду (табл. 7.2).

Для фізичних осіб, що отримують щомісячні доходи у вигляді заробітної плати, сплата зборів до соціальних фондів провадиться шляхом утримання із сукупного оподаткованого доходу суми збору, розрахованого за відповідною ставкою (табл. 7.3).

Таблиця 7.2

Ставки й розміри зборів до соціальних фондів
України для роботодавців (нарахування на ФОП)

Фонд	Ставка збору	Розмір збору
Пенсійний фонд України	33,2 %	$\text{Фонд оплати праці} \times \frac{33,2\%}{100\%}$
Фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	1,5 %	$\text{Фонд оплати праці} \times \frac{1,5\%}{100\%}$
Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття	1,3 %	$\text{Фонд оплати праці} \times \frac{1,3\%}{100\%}$
Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві й професійних захворювань України	Тариф (у відсотках)	$\text{Фонд оплати праці} \times \frac{\text{тариф}}{100\%}$

Таблиця 7.3

Ставки й розміри зборів до соціальних фондів
для найманих працівників (утримання із заробітної плати)

Фонд	Ставка збору	Розмір збору
Пенсійний фонд України	2 %	$\text{Зарплата} \times \frac{2\%}{100\%}$
Фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	0,5 %, якщо зарплата менша за прожитковий мінімум	$\text{Зарплата} \times \frac{0,5\%}{100\%}$
	1 %, якщо зарплата більша за прожитковий мінімум	$\text{Зарплата} \times \frac{1,0\%}{100\%}$
Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття	0,5 %	$\text{Зарплата} \times \frac{0,5\%}{100\%}$

Відповідальність за належний розрахунок сум зборів, утримання їх із заробітної плати й перерахування до бюджету закон покладає на роботодавця такого найманого працівника.

Збори на соціальне страхування до відповідних фондів сплачуються одночасно з одержанням коштів в установах банків на оплату праці.

Лекція 8. Тема: «ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ»

Стягнення податку з доходів фізичних осіб в Україні здійснюється відповідно до положень Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» № 889-IV від 22.05.03 р. (зі змінами й доповненнями), далі – Закон «Про ПДФО».

Платники податку

Згідно зі ст. 2 Закону «Про ПДФО» платниками податку є:

- резиденти, що одержують доходи з джерелом їх походження в Україні й іноземні доходи;
- нерезиденти, що одержують доходи з джерелом їх походження на території України.

Згідно з п.п. 1.20.1 ст. 1 Закону «Про ПДФО» фізична особа-резидент – це фізична особа, що має місце проживання в Україні.

Якщо фізична особа має місце проживання також в іноземній державі, вона вважається резидентом, якщо така особа має місце постійного проживання в Україні. Якщо особа має місце постійного проживання також в іноземній державі, вона вважається резидентом, якщо має більш тісні особисті й економічні зв'язки (центр життєвих інтересів) в Україні.

Якщо державу, в якій фізична особа має центр життєвих інтересів, не можна визначити або якщо фізична особа не має місця постійного проживання в жодній з держав, вона вважається резидентом, якщо перебуває в Україні не менше 183 днів протягом податкового року.

Достатньою (але не винятковою) умовою визначення місця знаходження центру життєвих інтересів фізичної особи є місце постійного проживання членів її сім'ї або її реєстрація як суб'єкта підприємницької діяльності.

Якщо неможливо визначити резидентський статус фізичної особи, використовуючи попередні положення, то фізична особа вважається резидентом, якщо вона є громадянином України.

Відповідно до п.п. 1.20.4 ст. 1 Закону «Про ПДФО» членами родини фізичної особи вважаються:

- 1-й ступінь споріднення – дружина, діти, батьки;
- 2-й ступінь споріднення – бабка, дід, сестри, брати, онуки, інші утриманці.

Об'єкт оподаткування

Згідно зі ст. 3 Закону «Про ПДФО» об'єкт оподаткування резидента є:

- загальний місячний оподатковуваний дохід;
- чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального річного оподаткованого доходу на суму податкового кредиту такого звітного року;

- доходи з джерелом їх походження в Україні, що підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті;
- іноземні доходи.

Податковий кредит

Згідно з п. 1.16 Закону «Про ПДФО» податковий кредит – сума (вартість) видатків, понесених платником податку – резидентом у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) у резидентів – фізичних і юридичних осіб протягом звітного року (крім видатків на сплату ПДВ і акцизного збору), на суму яких дозволяється зменшення суми його загального річного оподаткованого доходу, отриманого за результатами такого звітного року, у випадках, визначених цим Законом.

Відповідно до ст. 5 Закону «Про ПДФО» платник податку має право на податковий кредит за результатами звітного податкового року.

Податковий кредит може бути нарахований тільки резидентом, що має індивідуальний податковий номер.

Загальна сума нарахованого податкового кредиту не може перевищувати суми загального оподаткованого доходу платника, отриманого протягом звітного року у вигляді заробітної плати.

Суми податкового кредиту відображаються платником у річній податковій декларації.

До складу податкового кредиту включаються фактично понесені витрати, підтверджені платником податку документально: товарним чеком, касовим ордером, товарною накладною, договором. Ці документи не направляються до податкового органу, але підлягають зберіганню протягом строку, достатнього для проведення податковим органом перевірки з нарахування такого податкового кредиту.

У п. 5.3 ст. 5 Закону «Про ПДФО» наведено перелік видатків, що включено до складу податкового кредиту. До таких видатків належать:

1. Частина суми відсотків з іпотечного кредиту, сплачених платником податку, що розраховується за правилами, обумовленими ст. 10 цього Закону (п.п. 5.3.1).

2. Пожертвування в неприбуткові організації, зареєстровані в Україні, у розмірі, що перевищує 2 %, але не більше 5 % загального річного оподаткованого доходу (п.п. 5.3.2).

3. Кошти, сплачені платником на користь навчальних закладів середньої, професійної й вищої форм навчання за навчання такого платника податку, іншого члена його родини 1-го ступеня споріднення, але не більше суми, визначеної у п.п. 6.5.1 ст. 6 Закону «Про ПДФО» у розрахунку за кожний повний або неповний місяць навчання протягом звітного податкового року (п.п. 5.3.3).

4. Власні кошти, сплачені на користь установ охорони здоров'я за лікування платника або членів його родини 1-го ступеня споріднення (у т.ч. витрати на придбання ліків тощо), крім витрат на таке:

- косметичне лікування й хірургію;
- водолікування й геліотерапію, не пов'язані з медичними показаннями;
- лікування й протезування зубів з використанням дорогоцінних металів, порцеляни;
- операції зі зміни статі;
- лікування тютюнової і алкогольної залежності;
- ліки, медичні засоби й пристосування, що не підпадають під перелік життєво необхідних (п.п. 5.3.4).

5. Вартість видатків платника податку на сплату страхових внесків за договорами довгострокового страхування життя, але не більше суми, визначеної у п.п. 6.5.1 ст. 6 Закону «Про ПДФО» в розрахунку на місяць (п.п. 5.3.5).

Якщо платник податку не скористався правом на нарахування податкового кредиту за результатами звітного податкового року, то таке право на наступні податкові роки не переноситься.

Ставки податку

Ставка податку становить 15 % від об'єкта оподаткування відповідно до ст. 7 Закону «Про ПДФО».

Виграші й призи (крім виграшів у грошовому вираженні в державній лотереї) оподатковуються за подвійною ставкою, тобто 30 % від об'єкта оподаткування.

Загальний оподатковуваний дохід

Згідно зі ст. 4 Закону «Про ПДФО» загальний річний оподатковуваний дохід складається з суми загальних місячних оподатковуваних доходів звітного року, а також іноземних доходів, отриманих протягом такого звітного року.

Загальний місячний оподатковуваний дохід згідно з п. 4.2 Закону «Про ПДФО» включає:

1. Доходи у вигляді заробітної плати й інші виплати, що нараховуються (виплачені) платникові відповідно до умов трудового й цивільно-правового договорів (п.п. 4.2.1).

При нарахуванні доходів у вигляді заробітної плати об'єкт оподаткування визначається як нарахована сума такої зарплати, зменшена на суму збору до Пенсійного фонду України й внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, які відповідно до закону стягуються за рахунок доходу найманої особи.

Таким чином, для оподаткування заробітна плата зменшується на всі соціальні внески, що утримуються із заробітної плати:

- внесок на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
- внесок на страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності;
- внесок на страхування на випадок безробіття.

2. Суму (вартість) подарунків у межах сум, що підлягають оподаткуванню за ст. 14 цього Закону (п.п. 4.2.3).

3. Суми страхових виплат і відшкодувань, отриманих за договорами довгострокового страхування життя (п.п. 4.2.5).

4. Дохід від надання майна в оренду або суборенду (п.п. 4.2.7).

5. Доходи попередніх податкових періодів, самостійно виявлених у звітному періоді (п.п. 4.2.8).

6. Дохід у вигляді неустойки, штрафів, пені, фактично отриманих платником податку як відшкодування матеріального й морального збитків (п.п. 4.2.10).

7. Дохід у вигляді відсотків, дивідендів і роялті, виграшів, призів (п.п. 4.2.12).

8. Інвестиційний прибуток від здійснення платником податку операцій з цінними паперами й корпоративними правами, випущеними в іншій, ніж цінні папери, формі (п.п. 4.2.13).

9. Дохід у вигляді вартості успадкованого майна в обсягах, що підлягають оподаткуванню за ст. 13 цього Закону (п.п. 4.2.14).

10. Кошти й майно, отримані платником податку як хабар, викрадені або знайдені як скарб, не здані державі, в сумах, підтверджених обвинувальним вироком суду незалежно від призначеної міри покарання (п.п. 4.2.16).

11. Інші види доходу (докладніше див. п. 4.2 Закону «Про ПДФО»).

Відповідно до п. 4.3 Закону «Про ПДФО» не включаються до загального місячного або річного оподаткованого доходу такі види доходу:

1. Сума державних матеріальних і соціальних допомог у вигляді адресних виплат коштів і надання соціальних послуг, що одержує платник з бюджетів і фондів загальнообов'язкового соціального страхування.

Цей виняток не поширюється на виплати, пов'язані з тимчасовою втратою працездатності (п.п. 4.3.1).

2. Сума коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт (п.п. 4.3.2).

3. Аліменти, що виплачуються платникові податку, крім аліментів, що одержуються від нерезидента (п.п. 4.3.9).

4. Вартість безкоштовного харчування, миючих і знешкоджуючих засобів, а також робочого одягу, взуття, обмундирування, які відповідно до законодавства видаються робітникам безкоштовно (п.п. 4.3.14).

5. Сума, сплачена працедавцем на користь навчального закладу в рахунок компенсації вартості підготовки або перепідготовки платника податку – найманої особи за профілем діяльності або загальними виробничими потребами такого працедавця, але не вище розміру суми,

визначеної у п.п. 6.5.1 ст. 6 Закону «Про ПДФО», у розрахунку на кожний місяць підготовки або перепідготовки такої найманої особи (п.п. 4.3.20).

6. Кошти або вартість майна, наданих як допомога на лікування й медичне обслуговування платника податку його роботодавцем за рахунок прибутку (п.п. 4.3.22).

7. Сума стипендій, що виплачуються з бюджету учню, студенту, ординатору, аспіранту, але не вище суми, визначеної у п.п. 6.5.1 ст. 6 Закону «Про ПДФО» (п.п. 4.3.26).

8. Інші види доходу (докладніше див. п. 4.3 Закону «Про ПДФО»).

Податкові соціальні пільги

Згідно зі ст. 6 Закону «Про ПДФО» платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, який він отримує з джерел на території України від одного працедавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги. Розміри податкової соціальної пільги наведено в табл. 8.1.

Таблиця 8.1

Перелік податкових соціальних пільг

№ п/п	Категорія платника	Розмір соціальної пільги	Розмір соціальної пільги в 2008 році
1	Для будь-якого платника	50 % від мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року	$515 \times 50 \% = 257,50$ грн
2	Платник: а) що є самотньою матір'ю (батьком, опікуном) в розрахунку на одну дитину до 18 років; б) який має дитину-інваліда – в розрахунку на кожну дитину до 18 років; в) що має трьох і більше дітей – в розрахунку на кожну дитину у віці до 18 років; г) який є вдівцем (удовою); д) що є потерпілим від Чорнобильської катастрофи I і II категорій; - інше (докладніше див. п.п. 6.1.2 Закону «Про ПДФО»)	150 % суми пільги, встановленої пунктом 1	$257,50 \times 150 \% = 386,25$ грн

Закінчення табл. 8.1

№ п/п	Категорія платника	Розмір соціальної пільги	Розмір соціальної пільги в 2008 році
3	Платник: - який є Героєм України, Героєм Радянського Союзу, Героєм Соціалістичної праці або повним кавалером ордена Слави або Трудової Слави; - учасник бойових дій під час Другої світової війни або особа, що працювала в той час у тилу; - колишній в'язень концтаборів, гетто й інших місць примусового втримування під час Другої світової війни або особа, визнана репресованою або реабілітованою; - інше (докладніше див. п.п. 6.1.3 Закону «Про ПДФО»)	200 % суми пільги, встановленої пунктом 1	$257,50 \times 200 \% = 515 \text{ грн}$

Якщо платник має право застосовувати пільгу на двох підставах, то податкова соціальна пільга застосовується один раз на підставі, що передбачає більший її розмір.

Пільга застосовується до нарахованого місячного доходу платника у вигляді зарплати виключно за одним місцем роботи.

Працівник подає роботодавцеві заяву про самостійний вибір місця застосування податкової пільги.

Обмеження щодо застосування податкової соціальної пільги

Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, отриманому платником податку як заробітна плата протягом звітного податкового місяця, якщо його розмір не перевищує суму мінімального прожиткового рівня для працездатної особи, встановленого на початок року, помножену на 1,4 і округлену до найближчих 10 грн.

У 2008 році ця величина становила 890 грн (633 грн x 1,4).

Граничний розмір доходів, що дає право на одержання податкової соціальної пільги одному з батьків у випадках і розмірах, передбачених підпунктами «а» – «в» пункту 2 табл. 8.1, визначається як добуток суми 890 грн і відповідної кількості дітей.

Перерахунок

Згідно з п.п. 6.5.2 ст. 6 Закону «Про ПДФО» за результатами кожного звітного податкового року роботодавець платника податку за

місцем застосування податкової соціальної пільги здійснює перерахунок сум доходів, нарахованих такому платникові податку у вигляді зарплати.

Перерахунок здійснюється також, якщо платник за самостійним рішенням змінює місце застосування соціальної пільги, а також при припиненні трудових відносин роботодавця з платником.

Відповідно до п.п. 6.5.3 ст. 6 Закону «Про ПДФО» якщо в результаті здійснення перерахунку виникає *недоплата* податку, то така сума стягується працедавцем за рахунок суми будь-якого оподаткованого доходу (після його оподаткування) за відповідний місяць, а при недостатності суми такого доходу – за рахунок оподатковуваних доходів наступних місяців до повного погашення такої недоплати.

Згідно з п.п. 6.5.5 ст. 6 Закону «Про ПДФО» якщо в результаті здійснення перерахунку виникає *переплата* цього податку, то на її суму зменшується сума нарахованого податкового зобов'язання платника податку за відповідний місяць, а при недостатності такої суми – сума податкових зобов'язань наступних податкових періодів до повного повернення суми такої переплати.

Податкові агенти

Згідно з п. 1.15 ст. 1 Закону «Про ПДФО» *податкові агенти* – це юридичні особи або фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які зобов'язані нараховувати, утримувати й сплачувати податок до бюджету від імені й за рахунок платника податку, вести податковий облік і надавати податкову звітність до податкових органів відповідно до Закону, а також відповідати за порушення норм Закону. Тому юридичні особи й приватні підприємці при виплаті доходу фізичним особам зобов'язані втримувати податок із суми такого доходу.

Сплата податку

Згідно з ст. 8 Закону «Про ПДФО» зобов'язання з нарахування, утримання й сплати податку до бюджету залежно від виду доходу покладають або на податкового агента, або на самого платника.

Строки сплати податку до бюджету податковим агентом при виплаті платникові доходів у вигляді заробітної плати:

- одночасно з поданням документів на одержання коштів для виплати доходів – у разі виплати доходу податковим агентом за рахунок коштів, отриманих на ці цілі в банку;

- не пізніше 30 календарних днів, що настають за місяцем нарахування доходу, – якщо дохід нараховується, але не виплачується.

Платник податку зобов'язаний самостійно сплатити податок у разі одержання іноземних доходів, а також доходів від осіб, що не є податковими агентами.

Оподаткування спадщини

Доходи, отримані платником податку в результаті одержання в спадщину коштів, майна, майнових і немайнових прав, оподатковуються згідно зі ст. 13 Закону «Про ПДФО».

Об'єкти спадщини поділяються з метою оподаткування на такі:

1. Об'єкт нерухомого майна.
2. Об'єкти рухомого майна, зокрема:
 - предмет антикваріату або витвір мистецтва;
 - природне дорогоцінне каміння або дорогоцінний метал, прикраса з використанням дорогоцінних металів та/або природного дорогоцінного каміння;
 - будь-який транспортний засіб і приладдя до нього;
 - інші види рухомого майна.
3. Об'єкт комерційної власності:
 - цінний папір;
 - корпоративне право;
 - власність на об'єкт бізнесу як такий, тобто власність на цілісний майновий комплекс;
 - інтелектуальна (промислова) власність.
4. Суми страхового відшкодування (страхових виплат) за страховими договорами, укладеними спадкодавцем, а також суми, що зберігаються на пенсійному рахунку за договорами недержавного пенсійного страхування.
5. Кошти, а саме готівкові кошти або кошти, що зберігаються на рахунках спадкодавця, відкритих у банках.

Ставки податку з доходів, отриманих у спадщину, диференціюються в залежності від ступеня споріднення спадкодавця і спадкоємців (табл. 8.2).

Таблиця 8.2

Ставки й розмір податку з доходів, отриманих у спадщину

Спадкоємці	Види спадку	
	Нерухоме майно, рухоме майно, грошові кошти (готівкові, безготівкові, депозити)	Комерційна й інтелектуальна власність (у т. ч. роялті, страхове відшкодування за страховими договорами, пенсійні рахунки спадкодавця)
При отриманні спадщини від спадкодавця-резидента		
Члени сім'ї першого ступеня споріднення	0 %	
Інші спадкоємці	5 %	
у т.ч. якщо спадкоємець є інвалідом 1-ї групи або має статус дитини-сироти, позбавленої батьківської турботи	0 %	5 %

Спадкоємці	Види спадку	
	Нерухоме майно, рухоме майно, грошові кошти (готівкові, безготівкові, депозити)	Комерційна й інтелектуальна власність (у т. ч. роялті, страхове відшкодування за страховими договорами, пенсійні рахунки спадкодавця)
При отриманні спадщини від спадкодавця-нерезидента		
Спадкоємець будь-якого ступеня споріднення	15 %	
у т.ч. якщо спадкоємець є інвалідом 1-ї групи або має статус дитини-сироти, позбавленої батьківської турботи	0 %	15 %

Лекція 9. Тема: «ЄДИНИЙ ПОДАТОК»

Єдиний податок справляється відповідно до Указу Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку й звітності суб'єктів малого підприємництва» № 746/99 від 28.06.99 р. Єдиний податок належить до прямих загальнодержавних податків і є одним із способів підтримки малого бізнесу через систему оподаткування.

Платники єдиного податку

Для переходу на спрощену систему оподаткування суб'єкти підприємницької діяльності подають письмову заяву до державної податкової служби.

Платниками податку можуть стати:

- суб'єкти підприємницької діяльності—*юридичні особи*, в яких середньооблікова кількість працюючих не перевищує 50 осіб за рік і розмір виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн грн;

- *фізичні особи*, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи й у трудових відносинах з якими, включаючи членів їх сімей, протягом року перебуває не більше 10 осіб та обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тис грн.

Не можуть перейти на спрощену систему:

- банки, інші фінансові установи;
- юридичні особи, за наявності в їхньому статутному фонді понад 25 % внесків, що належать юридичним особам – засновникам, які не є суб'єктами малого підприємництва;

- суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють свою діяльність у сфері ігрового бізнесу, обміну іноземної валюти, що є виробниками й імпортерами підакцизних товарів.

Об'єкт оподаткування

Об'єкт оподаткування – розмір виручки, тобто сума фактичних надходжень на банківський рахунок або в касу підприємства, включаючи отримані аванси (з урахуванням ПДВ, акцизного збору й інших податків і зборів, що входять до ціни продукції (товарів, робіт, послуг)).

Виручкою від реалізації основних засобів вважається різниця між сумою, отриманою від реалізації цих фондів, і їхньою залишковою вартістю.

Платники єдиного податку здійснюють тільки готівкові й безготівкові розрахунки. Таким чином, для них заборонено такі операції, як взаємозалік і бартер. Якщо суб'єкт підприємницької діяльності здійснює бартерну угоду, то з наступного кварталу він зобов'язаний перейти на загальну систему оподаткування.

Ставки єдиного податку

Платники єдиного податку—*юридичні особи* самостійно вибирають одну з таких ставок:

- 6 % суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без урахування акцизного збору у разі сплати податку на додану вартість;

- 10 % суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без урахування акцизного збору у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Платники єдиного податку—*фізичні особи* сплачують єдиний податок за ставками, які встановлюють місцеві ради. Указ обмежує розмір податку від 20 до 200 грн залежно від виду діяльності.

Суб'єкти малого підприємництва, які сплачують єдиний податок, не є платниками таких видів податків і зборів:

- ПДВ, крім оподаткування доходів за єдиним податком за ставкою 6 %;

- податок на прибуток підприємств;

- плата за землю;

- збір за спеціальне використання природних ресурсів;

- комунальний податок;

- податок на промисел;

- збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі;

- внески до Фонду соціального захисту інвалідів;

- плата за торговий патент;

- збори на обов'язкове соціальне страхування, у т.ч. на випадок безробіття.

Платники єдиного податку не звільняються від сплати таких податків:

- ПДВ;
- акцизний збір;
- мито;
- державне мито;
- податок з власників транспортних засобів;
- збір за забруднення навколишнього природного середовища.

Зауважимо, що платники єдиного податку—юридичні особи зобов'язані утримувати із заробітної плати найманих робітників разом з податком на доходи фізичних осіб і всі збори до соціальних фондів.

Облік і сплата єдиного податку

Суб'єкти підприємницької діяльності—юридичні особи сплачують єдиний податок щомісяця не пізніше 20 числа місяця, що настає за звітним.

Суми, які надходять у вигляді єдиного податку, розподіляються так:

- 20 % – до Державного бюджету;
- 23 % – до місцевого бюджету;
- 42 % – до Пенсійного фонду України;
- 15 % – до Фонду соціального страхування України, у т.ч. 4 % до Фонду зайнятості України.

Розрахунок єдиного податку подається до податкових органів щокварталу до 20 числа місяця, що настає за звітним кварталом.

Бухгалтерський облік і звітність платники ведуть за спрощеною системою. Крім того, платники повинні вести Книгу обліку доходів і витрат. У цій книзі в хронологічному порядку на підставі первинних документів платники записують господарські операції звітного періоду.

Лекція 10. Тема: «ПЛАТА ЗА РЕСУРСИ»

Природні ресурси є власністю держави, тому за їх використання встановлено плату, яка має покривати видатки на їх відтворення й ефективне використання. Плата за ресурси встановлюється, як правило, в розрахунку на одиницю природного ресурсу, що витрачається або застосовується.

До системи платежів за використання природних ресурсів належать:

- плата за користування надрами;
- збір за спеціальне використання водних ресурсів;
- збір за забруднення навколишнього середовища;
- лісовий податок;
- збір за геологорозвідувальні роботи;
- рентна плата за нафту й газ;

- відрахування із плати за транзит природного газу, нафти, аміаку;
- збір за користування радіочастотним ресурсом.

Плата за спеціальне використання лісових ресурсів

Використання лісових ресурсів підрозділяється на спеціальне й загальне. Спеціальне здійснюється тільки на території земельних ділянок, наданих у користування.

Спеціальне використання лісових ресурсів і земельних ділянок лісового фонду для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, а також для проведення науково-дослідних робіт є платним, загальне – безкоштовним.

Плата може розраховуватись:

- за встановленими таксами у вигляді орендної плати;
- у вигляді доходу, отриманого від реалізації лісових ресурсів на конкурсних умовах.

Розмір *плати* за спеціальне використання лісових ресурсів установлюється, виходячи з лімітів їх використання, такс на лісову продукцію й послуг з урахуванням якості й доступності. Розмір *орендної плати* встановлюється за згодою сторін у договорі оренди, але не нижче за встановлені такси на лісові ресурси.

Платежі за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення зараховуються в розмірі 80 % до Державного бюджету, 20 % — до бюджету областей; місцевого значення – до місцевих бюджетів.

Плата за спеціальне використання прісних водних ресурсів

До спеціального використання прісних водних ресурсів належить використання водних ресурсів для забезпечення водою виробничих і сільськогосподарських галузей і потреб населення.

Плату встановлено за спеціальне використання прісних водних ресурсів загальнодержавного й місцевого значення.

До прісних водних ресурсів загальнодержавного значення належать:

- поверхневі води, віднесені до басейнів рік, які розташовані або використовуються на території декількох областей, включаючи всі припливи;
- підземні прісні води.

До прісних водних ресурсів місцевого значення належать водні ресурси, які не належать до ресурсів загальнодержавного значення.

Платники – суб'єкти підприємницької діяльності водокористувачі – юридичні особи, включаючи підприємства гідроенергетики й водного транспорту.

Об'єктом обчислення плати є обсяг води, що використовується для власних потреб. Розмір плати *за збір води* з водних об'єктів ви-

значається на основі нормативів оплати фактичного забору води й установлених лімітів на забір води.

Розмір плати за скиди забруднювальних речовин у водні об'єкти визначається на основі нормативів оплати фактичного скиду забруднювальних речовин і встановлених лімітів скиду. Нормативи плати за спеціальне водокористування й порядок стягнення таких платежів установлюється Кабінетом Міністрів України.

Для водокористувачів, водопостачання яких здійснюється з водогосподарських систем (рік, водоймищ, каналів, озер, підземних вод), нормативи плати за спеціальне використання прісних водних ресурсів установлюються в гривнях за 1 м³ води.

Плата за спеціальне використання прісних водних ресурсів *не стягується*:

- за воду, що відпускається платниками збору за спеціальне використання прісних водних ресурсів іншим водокористувачам;

- за використання підземних вод, що є сировиною в технологічному процесі, для вилучення компонентів, які містяться в них;

- за використання підземних вод, які витягають із надр разом з видобутком корисних копалин, а також забір яких допомагає усунути небезпечну дію вод у господарській діяльності (забруднення, підтоплення, засоленість, заболоченість, зрушення й т.ін.).

Плата обчислюється платниками самостійно з урахуванням пільгових коефіцієнтів.

Сплата здійснюється щокварталу.

Плата за спеціальне використання надр при видобутку корисних копалин

Надра – це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші й дном водоймищ і простирається до глибин, доступних для геологічного вивчення й освоєння.

Платниками збору за спеціальне використання надр при видобутку корисних копалин є суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють видобуток корисних копалин.

Об'єктом стягнення плати є обсяг фактично погашених у надрах балансових і забалансових запасів корисних копалин. Обсяг погашених балансових запасів корисних копалин визначається як сума обсягів добутих корисних копалин і фактичних їх втрат у надрах під час їх видобутку.

Базові нормативи плати за видобуток корисних копалин установлюються:

- для вугілля кам'яного, вугілля бурого, металевих корисних копалин, нерудної сировини для металургії, гірничохімічної, гірничорудної галузей і будівельної сировини – як фіксована сума відрахувань у гривнях за одиницю погашених у надрах запасів корисних копалин;

- для нафти, конденсату, газу природного, підземних вод, мінеральних брудів і мулу – як фіксована сума відрахувань у гривнях за одиницю добутих корисних копалин;

- для урану, сировини ювелірної, ювелірно-виробничої, виробничої і облицювальних матеріалів – як частина (відсоток) вартості добутих корисних копалин.

Суб'єкти підприємницької діяльності – користувачі надр – повинні щокварталу перераховувати до 20 числа місяця, що настає за звітним кварталом, плату за використання надр при видобутку корисних копалин. Плата стягується з фактичного обсягу добутих корисних копалин. Суб'єкти підприємницької діяльності зобов'язані подавати до податкової інспекції розрахунки плати за використання надр при видобутку корисних копалин, виходячи з обсягу добутих корисних копалин, обсягу погашених запасів корисних копалин, вартості добутої мінеральної сировини.

Рентна плата за нафту й природний газ

Підприємства, які здійснюють видобуток нафти й природного газу вносять до Державного бюджету рентну плату за нафту й природний газ. Рентна плата за видобуті нафтогазодобувними підприємствами конденсат і нафтовий (попутний) газ не справляється.

Рентна плата включається до оптової відпускної ціни на нафту й природний газ (без податку на додану вартість) на дату відпуску продукції нафтогазодобувними підприємствами.

Датою відпуску продукції є:

- щодо нафти, яку відвантажують залізничним транспортом, – дата оформлення товарно-транспортної накладної на маршрут або групу вагонів;

- щодо нафти, яку відвантажують трубопровідним транспортом, – дата оформлення акта прийому-здачі на пунктах здавання нафти;

- щодо газу – дата оформлення (щодокади) акта прийому-здачі на пунктах заміру газу.

Під час визначення податку на додану вартість рентна плата включається до бази оподаткування.

Платниками рентної плати є підприємства, які здійснюють видобуток нафти й природного газу. За рішенням підприємства рентну плату можуть вносити безпосередньо його філії та інші окремі підрозділи, які мають поточні рахунки в установах банку.

Сума рентної плати за нафту й природний газ визначається нафтогазодобувними підприємствами, виходячи з обсягів відпущених ними нафти й газу й ставок рентної плати (крім підприємств, що здійснюють видобуток на родовищах з важкодобувними й виснаженими запасами).

Підприємства, що видобувають нафту й природний газ на родовищах з важкодобувними й виснаженими запасами, суму рентної плати визначають, виходячи із ставок рентної плати й обсягів видобутих нафти й газу в межах базових обсягів, які враховуються в щомісячних розрахунках і визначаються як 1/12 річних базових обсягів.

Підприємства, що видобувають нафту й природний газ на родовищах, визначених Кабінетом Міністрів України як такі, що мають важкодобувні й виснажені запаси, звільняються від рентної плати за нафту й газ, видобуті понад базові обсяги.

Після закінчення року підприємства одночасно зі складанням розрахунку з рентної плати за нафту й природний газ проводять протягом грудня перерахунок рентної плати з урахуванням фактичних обсягів видобутку за рік у межах базових обсягів.

Рентну плату за нафту й природний газ вносять до Державного бюджету України щодаки авансовими платежами, виходячи з обсягів відпущених нафти й газу за минулу декаду, 15 і 25 числа поточного місяця – відповідно за першу й другу декади, п'ятого числа наступного місяця – за решту днів звітної періоду.

Платники рентної плати, базовий податковий (звітний) період якої дорівнює календарному місяцю, подають до відповідних податкових органів за місцем податкової реєстрації розрахунки рентної плати за нафту й природний газ (окремо по кожному виду продукції) щомісяця протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітної місяця. Сума рентної плати в повному обсязі, обчислена відповідно до розрахунку за звітний місяць (з урахуванням фактично внесених авансових платежів за цей місяць), має бути внесена платником до Державного бюджету протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітної місяця.

Рентна плата зараховується до Державного бюджету України.

Збір за геологорозвідувальні роботи

Відрахування за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Державного бюджету, стягуються з користувачів надрами, які здійснюють видобуток корисних копалин на раніше розвіданих родовищах.

Платниками збору за геологорозвідувальні роботи є всі надрокористувачі незалежно від форми власності, включаючи підприємства з іноземними інвестиціями, які видобувають корисні копалини на розташованих у межах території України, її континентального шельфу й виключної (морської) економічної зони родовищах:

- раніше розвіданих і переданих в установленому порядку для промислового освоєння;

- з попередньо оціненими запасами, що за згодою заінтересованих надрокористувачів передані їм для дослідно-промислового розроблення й промислового освоєння.

Об'єктом обчислення збору за геологорозвідувальні роботи є обсяг видобутих корисних копалин – для нафти, конденсату, газу природного, у тому числі й метану вугільних родовищ, торфу, сапропелю, сировини для виготовлення оптичної та п'єзооптичної продукції, сировини ювелірної і ювелірно-виробної, підземних вод (прісних, мінеральних, термальних, промислових), ропи, мінеральних брудів і мулу й обсяг погашених у надрах запасів корисних копалин – для інших корисних копалин.

Обсяг погашених запасів корисних копалин визначається як сума обсягів видобутих корисних копалин і фактичних їх втрат у надрах під час видобування. Нормативи збору за геологорозвідувальні роботи встановлено окремо для кожного виду корисних копалин або групи близьких за призначенням корисних копалин у гривнях до одиниці видобутку або погашення в надрах запасів корисних копалин.

Надрокористувачі самостійно обчислюють збір за кожний звітний квартал, виходячи з обсягів видобутих (погашених запасів) корисних копалин, нормативів збору з урахуванням індексу інфляції та коефіцієнтів. Розмір відрахувань за геологорозвідувальні роботи визначається користувачами самостійно, виходячи з вартості добутої мінеральної сировини або продукції її перероблення за відповідний період на основі нормативів відрахувань і знижувальних коефіцієнтів.

При видобуванні більш як одного виду корисних копалин збір за геологорозвідувальні роботи обчислюється по кожному їхньому виду окремо.

Розмір відрахувань залежить від виду мінеральної сировини. Одиниця виміру для мінеральної сировини визначається у відсотках від вартості добутої мінеральної сировини за цінами її реалізації без урахування плати за користування надрами при видобутку корисних копалин, рентної плати й податку на додану вартість. Існують два види розрахунку відрахувань за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Державного бюджету:

- за добути корисні копалини, частина яких реалізується в непереробленому, а частина – в переробленому вигляді;
- при видобутку водних ресурсів.

Від сплати відрахувань за геологорозвідувальні роботи звільняються власники землі, землекористувачі, що здійснюють у встановленому порядку видобуток корисних копалин місцевого значення для власних потреб, або власники надр, які використовуються для господарських і побутових потреб, на наданих їм у власність або користування земельних ділянках.

Збір за виконані геологорозвідувальні роботи не стягується при видобутку:

- 1) раніше погашених запасів корисних копалин, віднесених у процесі розроблення родовищ до категорії втрачених у надрах;

2) вуглеводневої сировини з нерентабельних шпар з метою недопущення вибухонебезпечних газопроявів у населених пунктах нафтогазопромислових районів;

3) підземних вод, що не використовуються у господарстві, видобуток яких є технологічно вимушеним у зв'язку з видобутком інших корисних копалин;

4) копалин, що здійснюється для усунення забруднення надр;

5) копалин для усунення їхньої шкідливої дії.

Вартість добутої мінеральної сировини визначається, виходячи з обсягів видобутку й ціни одиниці реалізованої мінеральної сировини.

Ціна одиниці реалізованої мінеральної сировини визначається шляхом розподілу фактично отриманої виручки від реалізації мінеральної сировини на обсяг її реалізації за звітний період. Знижувальні коефіцієнти застосовуються у випадках:

1. Якщо геологорозвідувальні роботи виконувалися частково за рахунок власних коштів.

2. Якщо добувається більше одного виду корисних копалин.

Сплату відрахувань за геологорозвідувальні роботи до Державного бюджету провадять:

а) при середньомісячній сумі відрахувань 10 000 гривень і більше (за даними попереднього місяця) — виходячи з фактичної вартості добутих корисних копалин або продукції їх перероблення за кожну минулу декаду до 13 і 23 числа поточного місяця, відповідно за першу й другу декаду, й до третього числа наступного місяця — за інші дні звітного місяця;

б) при середньомісячній сумі відрахувань менше 10 000 гривень — виходячи з фактичної вартості добутих корисних копалин або продукції їх перероблення за кожний минулий місяць не пізніше 15 числа наступного місяця.

У 2008 році проводиться індексація нормативів збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Державного бюджету, із застосуванням коефіцієнта 2,27.

Остаточна сплата відрахувань провадиться в п'ятиденний строк з дати, встановленої для подання бухгалтерської звітності за перший квартал, півріччя, 9 місяців і рік.

Розрахунки відрахувань за геологорозвідувальні роботи платники складають щокварталу й подають до податкових органів у строки, встановлені для подання бухгалтерських звітів.

Розрахунки збору надрокористувачі подають протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу, до органів державної податкової служби за місцезнаходженням родовища корисних копалин.

Надрокористувач, який перебуває на податковому обліку в органах державної податкової служби іншого району (міста), ніж місцезна-

ходження родовища корисних копалин, що ним експлуатується, протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу, додатково подає до податкового органу копію розрахунку збору з відміткою органу державної податкової служби, яка прийняла оригінал розрахунку.

Надрокористувачі сплачують авансові квартальні внески збору до 20 числа третього місяця звітного кварталу й до 20 числа місяця, що настає за звітним кварталом, у розмірі однієї третини суми збору, визначеної в попередньому розрахунку.

Сума збору в повному обсязі, обчислена відповідно до розрахунку за звітний (податковий) квартал (з урахуванням фактично внесених авансових платежів за цей квартал), сплачується протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного з днем подання розрахунку збору (тобто протягом 50 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу), за місцем податкової реєстрації платника.

Збір у повному обсязі зараховується до Державного бюджету. Збір справляється з дати видобутку корисної копалини. Суму збору відносять до валових витрат виробництва.

Плата за використання радіочастотного ресурсу України

Органом управління в галузі зв'язку, розподілу й використання радіочастотного ресурсу в Україні є Адміністрація зв'язку й радіочастот України (АЗРЧ).

Повноваження АЗРЧ покладаються на Державний комітет зв'язку й інформатизації України.

Розподіл ліній радіочастот визначається Національною таблицею розподілу ліній радіочастот України. Національна таблиця розподілу ліній радіочастот України розробляється АЗРЧ з урахуванням інтересів України за участю зацікавлених міністерств, інших центральних органів виконавчої влади й Національної ради України з питань телебачення й радіомовлення на основі Регламенту радіозв'язку Міжнародного союзу електрозв'язку, рекомендацій міжнародних організацій.

Порядок виділення, присвоєння радіочастот встановлюється АЗРЧ.

АЗРЧ надає ліцензії на використання радіочастотного ресурсу. Порядок надання ліцензії користувачам радіочастотного ресурсу України визначається Кабінетом Міністрів України.

Телерадіоорганізаціям-користувачам каналів мовлення ліцензії на використання радіочастот видаються в порядку, визначеному Національною радою України з питань телебачення й радіомовлення й погодженому з АЗРЧ.

Порядок надання дозволів на експлуатацію радіоелектронних засобів мовлення визначається АЗРЧ за погодженням з Національною радою України з питань телебачення й радіомовлення.

Рішення АЗРЧ про видачу ліцензії на використання радіочастот або про відмову в її видачі приймається в термін не пізніше 60 календарних днів з дня одержання АЗРЧ заяви на отримання ліцензії. У рішенні про відмову у видачі ліцензії мають бути вказані причини відмови.

За видачу ліцензії встановлюється плата.

Термін дії ліцензії на використання радіочастотного ресурсу України визначається АЗРЧ, але не може бути меншим, ніж 5 років.

Продовження терміну дії ліцензії на використання радіочастотного ресурсу України здійснюється в порядку, встановленому для її отримання. Після припинення користувачем радіочастотного ресурсу України своєї діяльності надана АЗРЧ ліцензія втрачає чинність.

У разі порушення користувачем радіочастотного ресурсу України умов, зазначених у ліцензії або Законі, АЗРЧ видає відповідне розпорядження про усунення порушень і/або тимчасове припинення її дії на термін до одного місяця.

У разі повторного порушення користувачем цього Закону й умов, зазначених у ліцензії, АЗРЧ може прийняти рішення про анулювання відповідної ліцензії в порядку, встановленому Законом.

Категорії користувачів радіочастотного ресурсу України визначаються залежно від використання ними ліній радіочастот спеціального або загального використання.

Перелік спеціальних користувачів радіочастотного ресурсу України визначається Кабінетом Міністрів України.

До загальних користувачів радіочастотного ресурсу України належать усі юридичні й фізичні особи, яких не віднесено до спеціальних користувачів.

Користування радіочастотним ресурсом в Україні здійснюється на платній основі.

Користувачі радіочастотного ресурсу України сплачують такі збори й платежі:

- одноразовий платіж за видачу ліцензії на використання радіочастот;
- щомісячний збір за використання радіочастотного ресурсу.

Спеціальні користувачі радіочастотного ресурсу в Україні звільняються від сплати зборів і платежів, передбачених цією статтею.

Кошти, що надходять від користувачів радіочастотного ресурсу України у вигляді зборів і платежів, зараховуються до Державного бюджету України.

Ставки одноразових платежів за видачу ліцензії на використання радіочастот і щомісячних зборів за використання радіочастотного ресурсу визначаються Кабінетом Міністрів України не частіше одного разу на рік.

В Україні користувачі щомісяця до 20 числа наступного поточного місяця сплачують збір за користування радіочастотним ресурсом.

Ліцензія на використання радіочастот анулюється в разі несплати збору за використання радіочастотного ресурсу України протягом шести місяців.

Лекція 11. Тема: «ЗБІР ЗА ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА»

Документи, що регламентують стягнення збору в Україні:

1. Порядок установлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища й стягнення цього збору, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 303 від 01.03.99 р.

2. Інструкція про порядок обчислення й сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища, затверджена спільним Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища і ядерної безпеки України й Державної податкової адміністрації України № 162/379 від 19.07.99 р. (zareєстрована в Міністерстві юстиції 09.08.99 р. за № 544/3837).

Збір стягується за таке:

- викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними й пересувними джерелами забруднення;
- скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти;
- розміщення відходів.

Платники збору

Платниками збору є юридичні й фізичні особи, що здійснюють викиди й скиди забруднюючих речовин і розміщення відходів.

Мінекоресурсів складає перелік платників, які здійснюють викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами, й направляє його до податкової адміністрації щокварталу.

Платники, що здійснюють викиди пересувними джерелами забруднення, до переліку не включаються.

Об'єкти оподаткування

Для стаціонарних джерел забруднення об'єктом оподаткування є обсяги забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, обсяги відходів, які скидаються у водні об'єкти, й обсяги відходів, що розміщуються в спеціально відведених місцях.

Для пересувних джерел забруднення об'єктом оподаткування є обсяги фактично використаних видів пального, у результаті спалювання яких утворюються забруднюючі речовини.

Нормативи збору

Нормативи збору встановлюються як фіксовані суми в гривнях за одиницю основних забруднюючих речовин і розміщених відходів, наведених у таблицях, що додаються до Порядку встановлення норма-

тивів збору за забруднення навколишнього природного середовища й стягнення цього збору (див. табл. 11.1 – 11.5).

Таблиця 11.1

Нормативи збору за викиди забруднюючих речовин
стаціонарними джерелами забруднення

Назва забруднюючої речовини	Нормативи збору, грн/т
Аміак	15
Ацетон	30
Озон	80
Свинець	3 390

Таблиця 11.2

Нормативи збору за викиди залежно від класу небезпеки
даної забруднюючої речовини

Клас небезпеки	Норматив, грн/т
I	572
II	131
III	19,5
IV	4,5

Таблиця 11.3

Нормативи збору за викиди забруднюючих
речовин пересувними джерелами

Вид пального	Норматив, грн/т
Дизельне паливо	4,5
Бензин етилований	6
Бензин неетилований	4,5
Зріджений нафтовий газ	6
Стиснений природний газ	3

Таблиця 11.4

Нормативи збору за скиди забруднюючих
речовин у водні об'єкти

Назва забруднюючої речовини	Норматив, грн/т
Нафтопродукти	309
Нітрати	4,5
Сульфати	1,5
Фосфати	42

Таблиця 11.5

Нормативи збору за розміщення відходів

Клас небезпеки	Рівень небезпеки	Норматив, грн/т
I	Надзвичайно небезпечні	82,5
II	Високонебезпечні	3
III	Помірно небезпечні	0,75
IV	Малонебезпечні	0,3

Коригуючі коефіцієнти

При розрахунку суми збору, який справляється за викиди стаціонарними джерелами забруднення, скиди і розміщення відходів, застосовують коригуючі коефіцієнти, які залежать від місця знаходження цих джерел (див. табл. 11.6 – 11.10).

Таблиця 11.6

Коефіцієнт, який установлюється залежно від чисельності жителів населеного пункту

Чисельність населення, тис. чол.	Коефіцієнт $K_{нас}$
До 100	1
До 250	1,2
...	...
Понад 1 000	1,8

Таблиця 11.7

Коефіцієнт, який установлюється залежно від народногосподарського значення населеного пункту

Тип населеного пункту	Коефіцієнт K_{ϕ}
Райцентри, селища	1
Обласні центри, міста	1,25
Курорти	1,65

Таблиця 11.8

Регіональні (басейнові) коефіцієнти

Басейни морів, рік	Коефіцієнт K_{δ}
Азовське море	2
Чорне море	2
Дніпро	2,5
Сіверський Донець	2,2

Таблиця 11.9

Коефіцієнт, який встановлюється залежно від місця (зони) розміщення відходів у навколишньому природному середовищі

Місце (зона) розміщення відходів	Коефіцієнт K_T
У межах населених пунктів	3
За межами населених пунктів	1

Таблиця 11.10

Коефіцієнт, який встановлюється залежно від місця розміщення відходів

Характер місця розміщення відходів	Коефіцієнт D_o
Спеціально створені місця складування (полігони)	1
Звалища, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів	3

Ліміти викидів, скидів і розміщення відходів

Щорічні ліміти скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти для первинних водокористувачів визначаються у дозволах на спеціальне водокористування, які видають органи Мінприроди України.

Ліміти на розміщення відходів встановлюються терміном на один рік і після затвердження місцевою державною адміністрацією доводяться до власників відходів до першого жовтня поточного року. Ліміти на утворення й розміщення відходів затверджуються Кабінетом Міністрів України.

За понадлімітні обсяги скидів забруднюючих речовин і розміщення відходів збір обчислюється й сплачується в п'ятикратному розмірі.

У разі відсутності в платника затверджених у встановленому порядку лімітів скидів і розміщення відходів збір обчислюється й сплачується в п'ятикратному розмірі.

Для стаціонарних і пересувних джерел забруднення ліміти не встановлюються.

Порядок обчислення збору

1. Суми збору, що стягується за викиди стаціонарними джерелами забруднення, розраховуються за формулою

$$P_{sc} = \sum_{i=1}^n [(M_i \cdot H_i \cdot K_{nac} \cdot K_{\phi})],$$

де M_i – обсяг викиду i -ї забруднювальної речовини, т;

H_i – норматив збору за тону i -ї забруднювальної речовини, грн/т;

$K_{нас}$ – коригуючий коефіцієнт, що враховує чисельність жителів населеного пункту;

K_{ϕ} – коригуючий коефіцієнт, що враховує народногосподарське значення населеного пункту.

2. Суми збору, що стягується за викиди пересувними джерелами забруднення, визначаються таким чином:

$$П_{ен} = \sum_{i=1}^n [(M_i \cdot H_i \cdot K_{нас} \cdot K_{\phi})],$$

де M_i – кількість використаного пального i -го виду, т;

H_i – норматив збору за тонну i -го виду пального, грн/т;

$K_{нас}$ – коригуючий коефіцієнт, що враховує чисельність жителів населеного пункту;

K_{ϕ} – коригуючий коефіцієнт, що враховує народногосподарське значення населеного пункту.

3. Суми збору, що стягується за скиди, розраховуються за формулою

$$П_c = \sum_{i=1}^n [(M_{ли} \cdot H_i \cdot K_{p\phi}) + (M_{ни} \cdot H_i \cdot K_{p\phi} \cdot K_n)],$$

де $M_{ли}$ – обсяг скиду i -ї забруднюючої речовини у межах ліміту, т;

$M_{ни}$ – обсяг понадлімітного скиду i -ї забруднюючої речовини, т;

H_i – норматив збору за тонну i -ї забруднюючої речовини, грн/т;

$K_{p\phi}$ – регіональний басейновий коефіцієнт;

K_n – коефіцієнт кратності збору за понадлімітні скиди забруднюючої речовини, який дорівнює 5.

4. Суми збору, що стягується за розміщення відходів, визначаються так:

$$П_{pв} = \sum_{i=1}^n [(M_{ли} \cdot H_i \cdot K_m \cdot K_o) + (M_{ни} \cdot H_i \cdot K_m \cdot K_o \cdot K_n)],$$

де $M_{ли}$ – обсяг відходів i -го виду в межах ліміту, т;

$M_{ни}$ – обсяг понадлімітного розміщення відходів i -го виду, т;

H_i – норматив збору за тонну відходів i -го виду в межах ліміту, грн/т;

K_m – коригуючий коефіцієнт, що враховує розташування місця розміщення відходів;

K_o – коригуючий коефіцієнт, що враховує характер обладнання місця розміщення відходів;

K_n – коефіцієнт кратності збору за понадлімітне розміщення відходів, який дорівнює 5.

Порядок сплати збору

Розрахунок збору подається до податкової адміністрації протягом 40 днів, що настають за звітним кварталом. Сплата збору здійснюється протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем строку, встановленого для подання розрахунку.

Збір, який справляється за скиди й розміщення відходів у межах лімітів, включається до валових витрат виробництва й обігу, а за перевищення цих лімітів – не включається до складу валових витрат платників збору. Збір, який справляється за викиди стаціонарними та пересувними джерелами забруднення, включається до валових витрат виробництва й обігу відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств».

Лекція 12. Тема: «ПОДАТОК З ВЛАСНИКІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ТА ІНШИХ САМОХІДНИХ МАШИН І МЕХАНІЗМІВ»

Платники податку й об'єкти оподаткування

Платники податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів згідно з Законом України «Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів» № 1963-ХІІ від 11.12.91 р. – підприємства, установи й організації, що є юридичними особами, іноземні юридичні особи, а також громадяни України, іноземні громадяни й особи без громадянства, які мають зареєстровані в Україні згідно з чинним законодавством власні транспортні засоби, що є об'єктами оподаткування.

Об'єкти оподаткування

Об'єктами оподаткування є:

- трактори (колісні), крім гусеничних;
- сідельні тягачі;
- автомобілі, призначені для перевезення не менше 10 осіб, включаючи водія;
- автомобілі легкові;
- автомобілі вантажні;
- автомобілі спеціального призначення, крім тих, що використовуються для перевезення пасажирів і вантажів (крім автомобілів спеціального призначення – швидкої допомоги та пожежних);
- мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з установленим двигуном, крім тих, що мають об'єм циліндрів двигуна до 50 см³;
- яхти й судна парусні з допоміжним двигуном або без нього (крім спортивних);
- човни моторні й катери, крім човнів з підвісним двигуном (крім спортивних);
- інші човни (крім спортивних).

Транспортні засоби, що не є об'єктами оподаткування:

- гусеничні трактори;
- мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з установленим двигуном з об'ємом циліндрів до 50 см³;
- тільки автомобілі спеціального призначення – швидкої допомоги та пожежні;
- транспортні засоби вантажні, самохідні, що використовуються на заводах, складах, у портах та аеропортах для перевезення вантажів на короткі відстані;
- машини й механізми для сільськогосподарських робіт;
- тільки яхти, судна парусні й човни спортивні.

Ставки податку

Ставки податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів наведено в табл. 12.1.

Таблиця 12.1

Ставки податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів

Код	Опис об'єктів оподаткування	Ставка податку на рік (з 100 куб. см об'єму циліндрів двигуна, з 1 кВт потужності двигуна або 100 см довжини)
При першій реєстрації в Україні:		
8701	трактори колісні (крім гусеничних - код 8701 30 і тільки сідельних тягачів)	2,5 грн з 100 куб. см
8701 20	тільки сідельні тягачі	
	нові	15 грн з 100 куб. см
	що використовувалися до восьми років	15 грн з 100 куб. см
	що використовувалися понад вісім років	500 грн з 100 куб. см
8702	автомобілі для перевезення не менш як 10 осіб, включаючи водія, з об'ємом циліндрів двигуна:	
	до 6000 куб. см	
	нові	5 грн з 100 куб. см
	що використовувалися до восьми років	5 грн з 100 куб. см
	що використовувалися понад вісім років	500 грн з 100 куб. см
	від 6001 куб. см і більше	
	нові	5 грн з 100 куб. см
	що використовувалися до восьми років	5 грн з 100 куб. см
що використовувалися понад вісім років	10 грн з 100 куб. см	

Продовження табл. 12.1

Код	Опис об'єктів оподаткування	Ставка податку на рік (з 100 куб. см об'єму ци- ліндрів двигуна, з 1 кВт потужності двигуна або 100 см довжини)
8703	автомобілі легкові (крім автомобілів з електродвигуном - код 8703 90 10 00) з об'ємом циліндрів двигуна:	
	до 1000 куб. см	
	нові	3 грн з 100 куб. см
	що використовувалися до восьми років	5 грн з 100 куб. см
	що використовувалися понад вісім років	100 грн з 100 куб. см
	від 1001 до 1500 куб. см	
	нові	4 грн з 100 куб. см
	що використовувалися до восьми років	5 грн з 100 куб. см
	що використовувалися понад вісім років	200 грн з 100 куб. см
	від 1501 до 1800 куб. см	
	нові	5 грн з 100 куб. см
	що використовувалися до восьми років	7 грн з 100 куб. см
	що використовувалися понад вісім років	300 грн з 100 куб. см
	від 1801 до 2500 куб. см	
	нові	10 грн з 100 куб. см
	що використовувалися до восьми років	12 грн з 100 куб. см
	що використовувалися понад вісім років	500 грн з 100 куб. см
	від 2501 до 3500 куб. см	
	нові	25 грн з 100 куб. см
	що використовувалися до восьми років	30 грн з 100 куб. см
що використовувалися понад вісім років	750 грн з 100 куб. см	
від 3501 куб. см і більше		
нові	40 грн з 100 куб. см	
що використовувалися до восьми років	45 грн з 100 куб. см	
що використовувалися понад вісім років	1000 грн з 100 куб. см	
8703901000	транспортні засоби, оснащені електродвигу- нами	0,5 грн з 1 кВт
8704	автомобілі вантажні з об'ємом циліндрів дви- гуна:	
	до 8200 куб. см	
	нові	15 грн з 100 куб. см
	що використовувалися до п'яти років	50 грн з 100 куб. см
	що використовувалися від п'яти до вось- ми років	700 грн з 100 куб. см
	що використовувалися понад вісім років	1000 грн з 100 куб. см
	від 8201 до 15000 куб. см	
	нові	20 грн з 100 куб. см
	що використовувалися до п'яти років	30 грн з 100 куб. см
	що використовувалися від п'яти до восьми років	50 грн з 100 куб. см
	що використовувалися понад вісім років	1000 грн з 100 куб. см
	від 15001 куб. см і більше	
нові	25 грн з 100 куб. см	

Продовження табл. 12.1

Код	Опис об'єктів оподаткування	Ставка податку на рік (з 100 куб. см об'єму ци- ліндрів двигуна, з 1 кВт потужності двигуна або 100 см довжини)
8704	що використовувалися до п'яти років	30 грн з 100 куб. см
	що використовувалися від п'яти до во- сьми років	50 грн з 100 куб. см
	що використовувалися понад вісім років	300 грн з 100 куб. см
8705	автомобілі спеціального призначення (крім пожежних і швидкої допомоги)	
	нові	5 грн з 100 куб. см
	що використовувалися до восьми років	5 грн з 100 куб. см
	що використовувалися понад вісім років	100 грн з 100 куб. см
При проведенні реєстрації, перереєстрації та чергового технічного огляду:		
8701	трактори колісні (крім гусеничних - код 8701 30 і тільки сідельних тягачів)	2,5 грн з 100 куб. см
8701 20	тільки сідельні тягачі	15 грн з 100 куб. см
8702	автомобілі для перевезення не менш як 10 осіб, включаючи водія, з об'ємом ци- ліндрів двигуна:	
	до 6000 куб. см	5 грн з 100 куб. см
	від 6001 куб. см і більше	5 грн з 100 куб. см
8703	автомобілі легкові (крім автомобілів з електродвигуном - код 8703 90 10 00) з об'ємом циліндрів двигуна:	
	до 1000 куб. см	3 грн з 100 куб. см
	від 1001 до 1500 куб. см	4 грн з 100 куб. см
	від 1501 до 1800 куб. см	5 грн з 100 куб. см
	від 1801 до 2500 куб. см	10 грн з 100 куб. см
	від 2501 до 3500 куб. см	25 грн з 100 куб. см
від 3501 куб. см і більше	40 грн з 100 куб. см	
8703901000	транспортні засоби, оснащені електро- двигунами	0,5 грн з 1 кВт
8704	автомобілі вантажні з об'ємом циліндрів двигуна:	
	до 8200 куб. см	15 грн з 100 куб. см
	від 8201 до 15000 куб. см	20 грн з 100 куб. см
	від 15001 куб. см і більше	25 грн з 100 куб. см
8705	автомобілі спеціального призначення (крім пожежних і швидкої допомоги)	5 грн з 100 куб. см
8711	мотоцикли (мопеди), велосипеди з дви- гуном (крім тих, що мають об'єм цилінд- рів двигуна до 50 куб. см, - код 8711100000) з об'ємом циліндрів двигу- на:	
	до 500 куб. см	3 грн з 100 куб. см

Закінчення табл. 12.1

Код	Опис об'єктів оподаткування	Ставка податку на рік (з 100 куб. см об'єму циліндрів двигуна, з 1 кВт потужності двигуна або 100 см довжини)
8711	від 501 до 800 куб. см	5 грн з 100 куб. см
	від 801 куб. см і більше	10 грн з 100 куб. см
	яхти і судна парусні з допоміжним двигуном або без нього (крім спортивних):	
8903911000	морські	14 грн з 100 см довжини
8903919100	яхти і судна парусні масою не більш як 100 кг	7 грн з 100 см довжини
8903919300	яхти і судна парусні масою понад 100 кг і довжиною не більш як 7,5 м	7 грн з 100 см довжини
8903919900	яхти і судна парусні масою понад 100 кг і довжиною понад 7,5 м	14 грн з 100 см довжини
	човни моторні й катери, крім човнів з підвісним двигуном (крім спортивних):	
8903921000	морські	14 грн з 100 см довжини
8903929100	човни моторні й катери довжиною не більш як 7,5 м	7 грн з 100 см довжини
8903929900	човни моторні й катери довжиною понад 7,5 м	14 грн з 100 см довжини
	плавучі засоби (крім спортивних):	
8903991000	з масою не більш як 100 кг	7 грн з 100 см довжини
8903999100	довжиною не більш як 7,5 м і масою понад 100 кг	7 грн з 100 см довжини
8903999900	довжиною понад 7,5 м і масою понад 100 кг	14 грн з 100 см довжини

Порядок сплати податку

Податок сплачується:

1. Фізичними особами – перед реєстрацією, перереєстрацією транспортних засобів, технічним оглядом транспортних засобів щорічно або один раз за два роки, але не пізніше першого півріччя року, в якому здійснюється технічний огляд.

2. Юридичними особами – щоквартально однаковими частинами до 15 числа місяця, що настає за звітним кварталом.

У разі відсутності документів про сплату податку реєстрація, перереєстрація й технічний огляд транспортних засобів не провадяться. Податок обчислюється на підставі звітних даних про кількість транспортних засобів за станом на 1 січня поточного року.

Юридичні особи подають за місцем свого проживання та за місцем постійного базування транспортних засобів до податкових органів розрахунки суми податку.

У разі виявлення юридичних або фізичних осіб, які не сплачували податок, їх зобов'язують сплатити податок не більш як за три попередніх роки.

Пільги по сплаті податку

Від сплати податку звільняються:

а) фізичні особи-чорнобильці, ветерани, інваліди – щодо одного легкового автомобіля (мотоколяски) з об'ємом циліндрів двигуна до 2500 куб. см або одного мотоцикла з об'ємом циліндрів двигуна до 750 куб. см, або одного човна моторного або катера (крім спортивного) з довжиною корпусу до 7,5 м;

б) на 50 відсотків – громадяни, у власності яких знаходяться легкові автомобілі (код 8703) з об'ємом циліндрів двигуна до 2500 куб. см, узяті на облік в Україні до 1990 року включно, та вантажні автомобілі (код 8704) з об'ємом циліндрів двигуна до 6001 куб. см до 1990 року випуску включно, – щодо одного із зазначених автомобілів;

в) особи, які згідно із законодавством є платниками фіксованого сільськогосподарського податку, – за трактори колісні (код 8701, крім сідельних тягачів – код 8701 02) та вантажні автомобілі (код 8704).

Пільги не поширюються на транспортні засоби, які вперше реєструються в Україні, крім легкових автомобілів для інвалідів (код 8703) з об'ємом циліндрів двигуна до 2500 куб. см, що придбані за рахунок коштів Державного або місцевих бюджетів та/або безоплатно передані інвалідам відповідно до законодавства України.

Лекція 13. Тема: «ДЕРЖАВНЕ МИТО»

Державне мито – це грошовий збір, що стягується в судових і арбітражних органах, органах державного нотаріату, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства закордонних справ, міських, сільських рад за здійснення ними окремих дій і видачу документів.

Платниками є фізичні та юридичні особи за здійснення в їхніх інтересах дій і видачу документів, що мають юридичне значення, вповноваженими на те органами.

Об'єкти оподаткування

Державне мито стягується:

- з позовних заяв (скарг), що подаються до судів; за видачу судами копій документів;

- з позовних заяв кредиторів у справах про банкрутство, що подаються в господарські суди;

- за здійснення нотаріальних дій державними нотаріальними конторами;

- за реєстрацію актів громадянського стану;

- за видачу документів на право виїзду за кордон, візи до паспорта, видачу або продовження посвідки на проживання, із заяв про прийом до громадянства або вихід з громадянства;
- за видачу паспорта нового зразка;
- за прописку громадян;
- за видачу дозволу на право полювання й рибальства;
- за операції з об'єктами нерухомого майна.

Ставки

Ставки державного мита поділяють на прості й пропорційні.

Проста (тверда) ставка обчислюється в певній частці неоподаткованого мінімуму доходів громадян і дорівнює фіксованій сумі гривень.

Пропорційні ставки обчислюються у відсотках від відповідної суми операції.

Ставки можуть набувати значень, які наведено у табл. 13.1.

Таблиця 13.1

Деякі ставки державного мита

Найменування документа	Ставки
З позовних заяв у суд	1 % ціни позову (але не менше трьох і не більше 100 неоподатковуваних мінімумів)
З позовних заяв про реєстрацію шлюбу	0,5 неоподаткованого мінімуму
За видачу паспорта громадянина України	1 неоподатковуваний мінімум

Пільги по сплаті державного мита

Від сплати державного мита звільняються позивачі:

- за позовами про стягнення заробітної плати;
- за позовами, що впливає з авторського права, прав на відкриття, винаходи;
- за позовами про відшкодування збитків, завданих каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я і смертю годувальника;
- за позовами про стягнення аліментів;
- за реєстрацію народження, смерті, усиновлення.

Порядок сплати мита

Державне мито сплачується за місцем розгляду й оформлення документів і зараховується до місцевого бюджету. Сплата може бути встановлена готівкою, безготівковими розрахунками, митними марками.

Лекція 14. Тема: «ПОДАТОК (ПЛАТА) ЗА ЗЕМЛЮ»

Плата за землю вводиться з метою формування джерела коштів для фінансування заходів щодо раціонального використання й охорони земель, підвищення родючості ґрунтів, відшкодування видатків власників землі, пов'язаних з господарюванням на землях гіршої якості, здійснення землевпорядкування й моніторингу земель, проведення земельної реформи й розвитку інфраструктури населених пунктів.

Податок стягується відповідно до таких документів:

1. Земельний кодекс України № 2768-III від 25.10.01 р.

2. Закон України «Про плату за землю» № 2535-XII від 03.07.92 р.

Використання землі в Україні є платним. Плата за землю стягується у вигляді земельного податку або орендної плати.

Об'єкт і платники податку

Об'єктом плати за землю є земельна ділянка (або земельна частка), що перебуває у власності або користуванні, у т.ч. на умовах оренди.

Плата за землю визначається залежно від грошової оцінки землі.

Грошове оцінювання земельної ділянки провадить Державний комітет України із земельних ресурсів, що веде Державний земельний кадастр. Грошова оцінка земельної ділянки щорічно уточнюється з урахуванням коефіцієнта індексації.

Ставки податку

Ставка – це законодавчо встановлений річний розмір плати за одиницю площі земельної ділянки, що оподатковується.

Ставки податку з одного гектара земельної ділянки встановлюються у відсотках до їхньої грошової оцінки й залежать від цільового призначення земель.

Землі з метою оподаткування поділяють на такі групи:

1) землі сільськогосподарського призначення;

2) землі населених пунктів;

3) землі промисловості, транспорту, зв'язку, оборони й іншого призначення;

4) землі природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, історично-культурного призначення, землі лісового й водного фондів (за межами населених пунктів).

Землі сільськогосподарського призначення – це землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, розміщення відповідної виробничої інфраструктури.

Ставки земельного податку з одного гектара сільськогосподарських угідь встановлюються у відсотках від їхньої грошової оцінки у таких розмірах:

- для ріллі, сіножатей і пасовищ – 0,1 %;
- для багаторічних насаджень – 0,03 %.

Землі населених пунктів – це всі землі в межах населених пунктів.

Для земель населених пунктів може бути встановлена або поки ще не встановлена грошова оцінка. Залежно від цього й будуть відрізнятися ставки земельного податку.

Так, за землі, грошову оцінку яких проведено, ставки земельного податку встановлюються в розмірі 1 % від їхньої грошової оцінки.

Ставки податку за земельні ділянки, грошову оцінку яких не проведено, встановлюються у розмірах, наведених у табл. 14.1.

Таблиця 14.1

Ставки податку за земельні ділянки, грошову оцінку яких не проведено

Групи населених пунктів з чисельністю населення (тис. чол.)	Середня ставка податку (грн за 1 кв. метр)	Коефіцієнт, що застосовується у містах обласного значення
До 0,2	0,075	–
Від 0,2 до 1	0,105	–
Від 1 до 3	0,135	–
Від 3 до 10	0,15	–
.....
Від 250 до 500	0,6	2,0
Від 500 до 1 000	0,75	2,5
Від 1 000 і більше	1,05	3,0

За земельні ділянки, що надаються для підприємств промисловості, транспорту, зв'язку та іншого призначення, податок стягується в розмірі 5 % від грошової оцінки одиниці площі.

За земельні ділянки, що надаються на землях природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, історично-культурного призначення, плата стягується в розмірі 50 % від грошової оцінки одиниці площі.

Податок за земельні ділянки, надані на землях водного фонду, стягується у розмірі 0,3 % від грошової оцінки одиниці площі.

Пільги по сплаті за землю

Від земельного податку звільняються:

- 1) заповідники, в тому числі історико-культурні, національні природні парки, заказники (крім мисливських), регіональні ландшафтні

парки, ботанічні сади, дендрологічні й зоологічні парки, пам'ятки природи, заповідні урочища й парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва;

2) вітчизняні дослідні господарства науково-дослідних установ, навчальних закладів сільськогосподарського профілю й професійно-технічних училищ;

3) органи державної влади й органи місцевого самоврядування, органи прокуратури, заклади, установи й організації, які повністю утримуються за рахунок бюджету, санаторно-курортні й оздоровчі заклади громадських організацій інвалідів, реабілітаційні установи громадських організацій інвалідів, дитячі санаторно-курортні й оздоровчі заклади України, громадські організації інвалідів України;

4) вітчизняні заклади культури, науки, освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, фізичної культури й спорту, які повністю утримуються за рахунок коштів Державного або місцевих бюджетів;

5) зареєстровані релігійні й благодійні організації, що не займаються підприємницькою діяльністю;

6) новостворені фермерські господарства протягом трьох років, а в труднодоступних населених пунктах – п'яти років з часу передачі їм земельної ділянки у власність.

Не справляється плата за сільськогосподарські угіддя зон радіоактивно забруднених територій внаслідок Чорнобильської катастрофи й хімічно забруднені сільськогосподарські угіддя, на які запроваджено обмеження щодо ведення сільського господарства; за землі, що перебувають у тимчасовій консервації або у стадії сільськогосподарського освоєння; за землі дорожнього господарства автомобільних доріг загального користування; за землі кладовищ; за землі дитячих санаторно-курортних, фізкультурно-спортивних і оздоровчих закладів України; за земельні ділянки інвалідів I і II груп, громадян, які виховують трьох і більше дітей, і громадян, члени сімей яких проходять строкову військову службу, пенсіонерів, громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Якщо право на пільгу в платника виникає протягом року, то він звільняється від сплати податку починаючи з місяця, що настає за місяцем, в якому виникло це право. У разі втрати права на пільгу протягом року податок сплачується починаючи з місяця, що настає за місяцем, в якому втрачено це право.

Розрахунок і строки сплати земельного податку

Податкове зобов'язання з земельного податку, а також з орендної плати за землі державної та комунальної власності, визначене у податковій декларації на поточний рік, сплачується однаковими частками власниками й землекористувачами земельних ділянок за місцезнаходженням земельної ділянки за базовий податковий (звітний) період, який дорівнює календарному місяцю, щомісячно про-

тягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця.

Земельний податок, а також орендна плата за земельні ділянки державної і комунальної власності громадянами сплачується однако-вими частками до 15 серпня і 15 листопада.

Надмірно сплачені суми податку підлягають поверненню платнику за його письмовою заявою або за його бажанням зараховуються до сплати податку за наступний рік.

Лекція 15. Тема: «МІСЦЕВІ ПОДАТКИ Й ЗБОРИ»

Місцеві податки й збори стягуються відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки й збори» № 56-93 від 20.05.93 р.

Місцеві податки стягуються на користь бюджетів місцевого самоврядування, кошти яких спрямовуються на фінансування потреб громад.

Декретом визначено види місцевих податків і зборів, граничні розміри ставок і об'єкти оподаткування, а також надано відповідні права органам місцевого самоврядування.

До компетенції органів місцевого самоврядування належать установлення конкретних ставок, порядок обчислення й сплати, введення пільгових ставок оподаткування аж до повного скасування тих або інших зборів для окремих категорій платників.

На території міста Харків справляють два місцевих податки й сім зборів.

Податок з реклами

У Харкові й Харківській області податок з реклами стягується відповідно до Положення «Про порядок обчислення й сплати податку з реклами в м. Харків», затверджене Рішенням XXI сесії Харківської міської ради народних депутатів XXI скликання від 20.09.03 р.

Терміни

Рекламодавець – юридична або фізична особа, від імені якої здійснюється реклама.

Рекламне агентство – юридична або фізична особа, що здійснює виготовлення реклами за замовленням рекламодавця або розміщує зазначену рекламу на рекламних носіях.

Рекламний носій – місце, на якому розміщується реклама.

Платники – юридичні й фізичні особи, що розміщують на рекламних носіях міста рекламу.

Об'єктом оподатковування є вартість послуг з виготовлення й розміщення реклами, що оплачуються.

Ставки податку:

- 0,1 % від об'єкта за розміщення одноразової реклами;
- 0,5 % від об'єкта за розміщення реклами на тривалий час (більше одного дня) або неодноразової реклами.

Порядок нарахування й строки сплати податку

Податок з реклами сплачується рекламодавцями при оплаті послуг за виготовлення й розміщення реклами. У платіжних документах сума податку виділяється в окремий рядок. Рекламні агентства акумулюють кошти, що надходять у вигляді податку, а потім перераховують їх до бюджету.

Звітний період з податку – місяць. Звітність подається до податкової адміністрації щомісяця, протягом 20 днів, що настають за звітним періодом. Строк сплати – 10 днів після граничного строку, встановленого для подання звітності.

Комунальний податок

Комунальний податок у Харкові й Харківській області справляється відповідно до Положення «Про порядок обчислення й сплати в місцеві бюджети комунального податку», затверджене Рішенням XIII сесії Харківської міської ради народних депутатів XXII скликання від 21.03.96 р.

Платники – юридичні особи і їхні філії. Не сплачують податок сільськогосподарські підприємства, бюджетні організації та установи.

Об'єкт оподатковування – розрахунковий фонд оплати праці, обчислений виходячи з офіційно встановленого розміру не оподаткованого мінімуму доходів громадян.

Обчислення провадиться виходячи з середньооблікової кількості штатних працівників за звітний період і розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Визначення середньооблікової кількості штатних працівників провадиться відповідно до пункту 3.2 Інструкції зі статистики кількості працівників, затвердженої Наказом Державного комітету статистики України № 286 від 28.09.05 р.

Середньооблікова чисельність працівників, що працюють за сумісництвом, визначається виходячи з фактично відпрацьованого часу. За відсутності обліку робочого часу цих осіб в обліковій чисельності вони враховуються за кожний календарний день як цілі одиниці.

У випадках, коли підприємство працює неповний рік, середньооблікова чисельність працівників визначається як сума середньооблі-

кової чисельності за період роботи поділена на відповідну кількість відпрацьованих місяців.

Ставка податку

Комунальний податок обчислюється за ставкою 10 % від офіційно встановленого розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян за кожного працюючого на підприємстві, в організації. При зміні розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян при обчисленні податку приймається новий розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян з дати його введення.

Строки сплати

Звітний період дорівнює календарному кварталу, півріччю, дев'яти місяцям, року. Розрахунок податку складається наростаючим підсумком з початку року й подається до податкової адміністрації протягом 40 днів, що настають за звітним періодом. Сплата податку проводиться щокварталу протягом 10 днів, що настають за останнім днем строку, встановленого для подання податкового розрахунку.

Ринковий збір

Ринковий збір у Харкові й Харківській області справляється відповідно до Положення «Про порядок стягнення й перерахування в міський бюджет ринкового збору», затверджене Рішенням XI сесії Харківської міської ради народних депутатів XXIII скликання від 17.11.99 р. (далі – Положення про ринковий збір).

Ринковий збір – плата за право зайняття місця для торгівлі на ринках, у т.ч. у павільйонах, на накритих і відкритих столах, майданчиках, з автомашин, візків, мотоциклів, ручних візків, контейнерів, розбірних, тимчасових і переносних палаток, лотків, прилавків, що стягується з юридичних і фізичних осіб, які реалізують сільськогосподарську продукцію, продовольчі й непродовольчі товари.

Платники – юридичні особи всіх форм власності й фізичні особи. Від сплати звільняються інваліди війни.

Порядок стягнення збору

Збір стягується з платників до початку торгівлі за кожний день торгівлі або може бути внесений через касу ринку авансовими платежами.

Збір сплачується через касовий апарат ринку. На підставі касового чека про сплату збору надається торговельне місце. Касовий чек повинний містити окремий рядок «ринковий збір» і зберігатися у платника до закінчення торгівлі. Забороняється передавати касовий чек іншим особам, що знаходяться на ринку.

Розмір збору

Збір стягується в розмірах, зазначених у додатку 1 до Положення про ринковий збір (табл. 15.1). У випадках, коли юридична або

фізична особа здійснює торгівлю різними видами продукції або товару, то, виходячи з наявного асортименту, застосовується найбільша з передбачуваних ставок збору.

Таблиця 15.1

Розмір ринкового збору

№ п/п	Найменування виду торгівлі	Кількість торговельних місць	Розмір ринкового збору, грн	
			Юридичні особи	Фізичні особи
1	При торгівлі в критому приміщенні ринку (крім торгівлі молоком)	Одне торговельне місце в день	15,00	2,55
	- молоком	-»-	9,00	1,00
2	При торгівлі сільськогосподарською продукцією на відкритому майданчику зі столів під навісом	-»-	9,00	2,55
	- тільки зеленню	-»-	9,00	0,85
3	При торгівлі сільськогосподарською продукцією на відкритому майданчику зі столів без навісу	-»-	9,00	2,00
	- тільки зеленню	-»-	9,00	0,85
4	При торгівлі продовольчими товарами на відкритих майданчиках, у тому числі з контейнерів, кіосків, розбірних палаток, лотків	-»-	9,00	2,55
5	При торгівлі квітами	-»-	15,00	2,55
6	При торгівлі на привізному майданчику з транспортних засобів	-»-	15,00	2,55
7	За використання площі ринку для складування сільгосппродукції без надання кліті (баштанні й ін.)	-»-	9,00	2,55

Закінчення табл. 15.1

№ п/п	Найменування виду торгівлі	Кількість торговельних місць	Розмір ринкового збору, грн	
			Юридичні особи	Фізичні особи
8	При торгівлі непродовольчими товарами (крім ужитими) на території ринку, у тому числі транспортними засобами, з контейнерів, кіосків, розбірних палаток, лотків, розкладайок	-»-	34,00	2,55
	- товарами, що були в ужитку	-»-	9,00	0,85
9	При торгівлі живністю - великою, дрібною рогатою худобою, поросятами;	-»-	15,00	2,55
	- іншою живністю	-»-	9,00	2,00
10	При торгівлі плодово-ягідними деревами, кущами, а також розсадою	-»-	15,00	1,00
11	При торгівлі декоративними рибками, птахами, а також собаками й кішками	-»-	15,00	2,00

Строки сплати збору

Суб'єкт підприємницької діяльності, що утримує ринок, 100 % фактично зібраних сум ринкового збору до 20 числа кожного місяця перераховує до міського бюджету м. Харкова. Зібрані суми ринкового збору не можуть бути використані ринком у власних цілях.

Податковий розрахунок ринкового збору подається щомісяця протягом 20 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця, до відповідної державної податкової інспекції і Головного управління бюджету та фінансів Харківської міської ради.

Збір за парковку автотранспорту

Справляння збору за паркування автотранспорту у м. Харкові здійснюється згідно з Положенням «Про порядок стягнення й перера-

хування в міський бюджет збору за парковку автотранспорту», затвердженим Рішенням VIII сесії Харківської міської ради народних депутатів XXIII скликання від 28.05.99 р.

Місця паркування – визначені рішенням виконавчого комітету міської ради ділянки або розширення проїзної частини доріг, вулиці й площі, що використовуються для стоянки автотранспорту.

Спеціально обладнані місця – місця паркування з твердим дорожнім покриттям, позначені дорожніми знаками, розміткою місць стоянки, а також ті, що можуть мати огороження.

Платники – юридичні й фізичні особи, що паркують автотранспортні засоби в спеціально обладнаних або відведених місцях. Збір сплачує водій.

Абонементна карта – карта певної вартості на право паркування автотранспорту на певний час.

Реєстратори розрахункових операцій – пристрої, в яких реалізуються фіскальні функції і які призначені для реєстрації розрахункових операцій при наданні послуг.

Збір на місцях паркування стягується касиром-контролером, що має посвідчення, видане організацією, на яку покладено функції зі стягнення збору.

Водій, що припаркував автотранспортний засіб у місці паркування, сплачує збір готівкою контролерові або пред'являє для компостування абонементну карту.

Водій прикріплює касовий чек з внутрішнього боку лобового скла автомобіля в нижньому лівому куті. Касовий чек (абонементну карту) зберігається у встановленому місці до кінця паркування.

Звільняються від сплати збору водії транспортного засобу, що належить органам прокуратури, МВС, СБУ, органам місцевого самоврядування, автотранспорту з ручним керуванням, ветерани війни.

Ставка збору дорівнює 3 % від неоподаткованого мінімуму за одну годину паркування.

Організація, на яку покладено функції зі стягнення збору, 11, 21 числа кожного місяця й першого числа місяця, що настає за звітним, перераховує до міського бюджету 100 % фактично зібраного нею збору за минулий період, у тому числі отримані авансові платежі збору. Податковий розрахунок суми збору за минулий місяць подається щомісяця протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця, до відповідної державної податкової інспекції і Головного управління бюджету й фінансів Харківської міської ради.

Збір за право використання місцевої символіки

Справляння збору в м. Харків і Харківській області регламентується Положенням про порядок обчислення й сплати збору за право

використання місцевої символіки, затверджене Рішенням XXIV сесії Харківської міської ради народних депутатів XXII скликання від 24.09.97 р.

З метою оподаткування місцевою символікою м. Харків вважаються:

1. Герб і прапор м. Харків.
2. Назви й зображення архітектурних та історичних пам'яток м. Харків:
 - альтанка в сквері Перемоги – «Дзеркальний струмінь»;
 - будівля Благовіщенського собору;
 - загальний вигляд площі Конституції;
 - будівля міськвиконкому;
 - будівля Успенського собору;
 - загальний вигляд майдану Свободи;
 - будівля Держпрому;
 - пам'ятник Т.Г. Шевченку;
 - будівля залізничного вокзалу;
 - будівля Покровського собору;
 - будівля кіноконцертного залу «Україна»;
 - будівля Харківського академічного театру опери та балету ім. Лисенка (ХАТОБ).

Використання місцевої символіки:

- включення до найменувань суб'єктів господарської діяльності слів, похідних від найменувань архітектурних та історичних пам'яток м. Харків;
- включення до найменування продукції або використання в оформленні продукції, що виробляється, в товарному знакові, оформленні пакувальних матеріалів, інтер'єра приміщень підприємств торгівлі, громадського харчування й побутового обслуговування, на фірмових бланках, значках, інших предметах, що є сувенірами суб'єктів господарської діяльності, а також в рекламних матеріалах.

Платники – юридичні й фізичні особи, що використовують місцеву символіку. Від сплати збору звільнено організації, які фінансуються з бюджету, а також громадські, релігійні та благодійні організації.

Об'єкт оподаткування

При використанні місцевої символіки у *найменуванні суб'єкта господарської діяльності* – вартість виробленої продукції та наданих послуг, а для підприємств торгівлі – валовий дохід.

При використанні місцевої символіки у *найменуванні або оформленні продукції*, що виробляється, товарному знакові – вартість виро-

бленої продукції, в найменуванні, оформленні або на упаковці якої використано місцеву символіку.

При використанні місцевої символіки в інтер'єрі підприємств: валовий дохід – для підприємств торгівлі, обсяг наданих послуг – для підприємств побутового обслуговування, обсяг реалізації – для підприємств громадського харчування.

При використанні місцевої символіки в фірмових бланках, значках, інших предметах, що є сувенірами суб'єкта господарської діяльності, а також пакувальних і рекламних матеріалах – вартість виготовлення цих предметів і матеріалів.

Ставки збору становлять:

- для юридичних осіб – 0,1 % від вартості виробленої продукції (для підприємств торгівлі – від валового доходу), виконаних робіт і наданих послуг з використанням місцевої символіки, а також від вартості виготовлення фірмових бланків, значків та інших сувенірів суб'єкта господарської діяльності;

- для фізичних осіб – п'ять неоподатковуваних мінімумів один раз на рік при отриманні або продовженні дозволу на використання місцевої символіки.

Порядок сплати

Податкові розрахунки суми збору платники–юридичні особи подають до податкових органів протягом сорока календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу.

Платники – фізичні особи подають розрахунки в строки подання декларації про доходи за підсумками календарного року.

Юридичні особи сплачують збір протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного строку, передбаченого для подання податкової звітності. Фізичні особи сплачують збір один раз на рік при отриманні або продовженні дозволу за право на використання місцевої символіки.

Збір за видачу дозволу на розміщення об'єкта торгівлі

Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі – це плата за оформлення й видачу дозволів на торгівлю в спеціально відведених для цього місцях.

Збір за видачу дозволу на торгівлю справляється з юридичних осіб і громадян, які реалізують сільськогосподарську, промислову продукцію та інші товари, залежно від площі торгового місця, його територіального розміщення й виду продукції.

Граничний розмір збору за видачу дозволу на торгівлю не повинен перевищувати 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян для суб'єктів, що постійно здійснюють торгівлю в спеціально відведе-

них для цього місцях, і одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян у день – за одноразову торгівлю.

Збір за видачу дозволу на торгівлю справляється вповноваженими організаціями, яким надано таке право.

Для суб'єктів, що постійно здійснюють торгівлю у спеціально відведених для цього місцях (стаціонарних об'єктах), збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі стягується одноразово.

Збір за право на проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу, лотерей

Платниками збору за проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу й лотерей є юридичні особи й громадяни, які мають дозвіл на проведення аукціонів, конкурсного розпродажу й лотерей.

Об'єкт збору – вартість заявлених до місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу товарів, виходячи з їхньої початкової ціни або суми, на яку випускається лотерея.

Граничний розмір збору за право на проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей не повинен перевищувати 0,1 відсотка від вартості заявлених до місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу товарів або від суми, на яку випускається лотерея.

Збір за право на проведення місцевих аукціонів і конкурсного розпродажу товарів справляється за три дні до їх проведення.

Збір за право на проведення лотерей справляється під час одержання дозволу на випуск лотереї.

Граничний розмір збору за право на проведення лотерей з кожного учасника не повинен перевищувати трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Збір з власників собак

Платниками цього збору є громадяни – власники собак (крім службових), які проживають у будинках державного й громадського житлових фондів і приватизованих квартирах.

Збір з власників собак справляється за кожний рік. Його граничний розмір за кожну собаку не повинен перевищувати 10 відсотків неоподаткованого мінімуму доходів громадян на час нарахування збору.

Збір стягується органами житлово-комунального господарства.

Збір за видачу ордера на квартиру

Збір за видачу ордера на квартиру сплачується за послуги, пов'язані з видачею документа, що дає право на заселення квартири.

Граничний розмір збору за видачу ордера на квартиру не повинен перевищувати 30 відсотків неоподаткованого мінімуму доходів громадян на час оформлення ордера на квартиру.

Збір за видачу ордера на квартиру сплачується через установи банків до одержання ордера й перераховується до бюджету місцевого самоврядування. Документом про сплату збору є квитанція, видана установою банку.

Облік надходжень збору на квартиру здійснюється органами з обліку й розподілу житла.

Лекція 16. Тема: «ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ»

Відповідальність платників податків установлено Законом України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами й державними цільовими фондами» № 2181-III від 21.12.2000 р. (далі – Закон № 2181).

Цим Законом установлено загальний порядок сплати податків, нарахування й сплати штрафних санкцій і процедуру оскарження дій податкових органів.

Контролюючі органи. До контролюючих органів належать податкові органи, митні органи, установи Пенсійного фонду України, установи Фонду соціального страхування, у тому числі Фонду зайнятості.

До компетенції контролюючих органів належать перевірки своєчасності, вірогідності й повноти нарахування й сплати податків.

Органи стягнення – органи, вповноважені здійснювати заходи щодо погашення податкового боргу. До органів стягнення належать тільки податкові органи.

Податкова декларація (розрахунок) – документ, що подається платником податку до контролюючих органів у строки й за формою, встановленими законодавством, на основі якого здійснюється нарахування й/або сплата податку.

Податкова декларація

Платник самостійно обчислює суму податкового зобов'язання й зазначає її в податковій декларації.

Контролюючі органи приймають податкові декларації без попередньої перевірки зазначених у ній показників.

Податкові декларації подаються за звітний період, що дорівнює:

а) календарному місяцю – протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду;

б) календарному кварталу – протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу;

в) календарному року – протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного року.

Якщо останній день строку подання декларації припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається робочий день, що настає за вихідним або святковим.

Контролюючі органи самостійно визначають суму податкового зобов'язання платника податку, якщо:

а) платник не подає у встановлений термін податкову декларацію;

б) дані документальних перевірок свідчать про заниження або завищення податкових зобов'язань;

в) виявлено арифметичні або методологічні помилки в декларації платника, які призвели до заниження або завищення суми податкового зобов'язання.

Конфлікт інтересів

У випадку, якщо норми законодавства допускають неоднозначне трактування прав і обов'язків платників або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника, так і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника.

Самостійно узгоджене податкове зобов'язання

Податкове зобов'язання, самостійно задеклароване платником у податковій декларації, вважається узгодженим з дня подання податкової декларації.

Якщо в майбутніх податкових періодах платник самостійно виявляє помилки, які були в раніше поданих деклараціях, такий платник зобов'язаний подати нову декларацію, що містить виправлені показники (уточнену декларацію).

Апеляційне узгодження податкового зобов'язання

Податкове зобов'язання, нараховане контролюючим органом, вважається узгодженим у день одержання платником податкового повідомлення.

Строки погашення податкового зобов'язання

Платник зобов'язаний самостійно сплатити суму податкового зобов'язання, зазначену в поданій ним податковій декларації, протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого для подання декларації.

У випадках апеляційного узгодження суми податкового зобов'язання платник повинен самостійно погасити узгоджену суму, а також пеню й штрафні санкції за їх наявності протягом 10 календарних днів, що настають за днем такого узгодження.

Податковий борг

Погоджена сума податкового зобов'язання, не сплачена платником податку в строки, зазначені вище, вважається податковим боргом.

Пеня

Після закінчення встановлених строків погашення погодженого податкового зобов'язання на суму податкового боргу нараховується пеня.

У випадку, якщо платник самостійно виявляє факт заниження податкового зобов'язання й погашає його, пеня не нараховується.

Розмір пені

Пеня нараховується на суму податкового боргу з розрахунку 120 % річної облікової ставки НБУ, що діє на день виникнення такого податкового боргу або на день його погашення, залежно від того, яка зі ставок більша від суми податкового боргу, за кожний календарний день прострочення сплати.

Штрафні санкції

У випадку несплати погодженої суми податкового зобов'язання протягом граничних строків, установлених Законом, платник зобов'язаний сплатити штраф у розмірі:

а) при затримці до 30 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку сплати погодженої суми податкового зобов'язання, – 10 % такої суми;

б) при затримці від 31 до 90 календарних днів включно, що настають за останнім днем граничного строку сплати погодженої суми податкового зобов'язання, – 20 % такої суми;

в) при затримці більше 90 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку сплати погодженої суми податкового зобов'язання, – 50 % такої суми.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

Закон України «Про податок на додану вартість» № 168/ 97-ВР від 03.04.97 р.

Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» № 334/ 94-ВР від 28.12.94 р.

Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» № 746/99 від 28.06.99 р.

Положення про встановлення ставок єдиного податку для фізичних осіб, суб'єктів малого підприємництва, затверджене Рішенням Харківської міської заради VI сесії XXIII скликання від 28.12.98 р.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV від 09.07.03 р.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням і похованням» № 2240-III від 18.01.01 р.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» № 1533-III від 02.03.00 р.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, що спричинили втрату працездатності» № 1105-XIV від 23.09.99 р.

Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» № 889-IV від 22.05.03 р.

Закону України «Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів» № 1963-XII від 11.12.91 р.

Закон України «Про плату за землю» в редакції від 26.12.02 р. № 380-IV.

Декрет Кабінету Міністрів України «Про акцизний збір» № 18-92 від 26.12.92 р.

Митний кодекс України.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про ставки митних зборів» № 65 від 27.01.97 р.

Закон України «Про єдиний митний тариф України» № 2371-III від 05.04.01 р.

Закон України «Про єдиний збір, що стягується в пунктах пропуску через державний кордон України» № 2659-III від 12.07.01 р.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку справляння збору за користування водними ресурсами для потреб гідроенергетики й водного транспорту» № 1494 від 16.08.99 р.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження нормативів збору за спеціальне використання водних ресурсів і збору за ко-

ристування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту» № 836 від 18.05.99 р.

Кодекс України «Про надра».

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок Державного бюджету, та його справляння» № 115 від 29.01.99 р.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження базових нормативів плати за користування надрами для видобування корисних копалин Порядку справляння сплати за користування надрами для видобування корисних копалин» № 1014 від 12.09.97 р.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Переліку матеріалів, продуктів і послуг, що не можуть бути використані як плата за користування надрами» № 825 від 12.12.94 р.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок обчислення і сплати до Державного бюджету рентної плати за транспортування нафти магістральними нафтопроводами та за транзитне транспортування трубопроводами аміаку, природного газу територією України» № 424 від 08.06.05 р.

Порядок встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища й стягнення цього збору, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 303 від 01.03.99 р.

Декрет Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки й збори» № 56-93 від 20.05.93 р.

Інструкція про порядок розрахунку та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища, затверджена спільним Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України й Державної податкової адміністрації України № 162/379 від 19.07.99 р.

Положення про порядок обчислення та сплати податку на рекламу в м. Харків, затверджене Рішенням XXI сесії Харківської міської ради народних депутатів XXI скликання від 20.09.93 р.

Положення про порядок обчислення та сплати до міського бюджету комунального податку, затверджене Рішенням XIII сесії Харківської міської ради народних депутатів першого скликання від 21.03.96 р.

Інструкція зі статистики кількості працівників, затверджена Наказом Державного комітету статистики України № 286 від 28.09.05 р.

Положення про порядок обчислення та сплати до міського бюджету збору за паркування автотранспорту, затверджене Рішенням VIII сесії Харківської міської ради народних депутатів XXIII скликання від 28.05.99 р.

Положення про порядок стягнення та перерахування до міського бюджету ринкового збору, затверджене Рішенням XI сесії Харківської міської ради народних депутатів XXIII скликання від 17.11.99 р.

Закон України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами й державними цільовими фондами» № 2181-III від 21.12.00 р.

Іванов Ю.Б. Податкова система: підруч. / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятник. – К.: Атіка, 2006. – 920 с.

Бечко П.К. Податкова система: навч. посіб. / П.К. Бечко. – К.: Центр навч. літ., 2006. – 368 с.

Довгалюк В.І. Податкова система: навч. посіб. / В.І. Довгалюк, Ю.Ю. Ярмоленко. – К.: Центр навч. літ., 2007. – 360 с.

Налоги: учеб. пособие / В.В. Буряковский, В.Я. Кармазин, С.В. Каламбет, О.А. Водолазская. – Днепропетровск: Пороги, 1998. – 615 с.

ГЛОСАРІЙ

Адвалерне мито – мито, що нараховується у відсотках до митної вартості товарів та інших предметів, що оподатковуються митом.

Адміністративно-територіальна одиниця – область, район, місто, район у місті, селище, село.

Акцизний збір – непрямий податок на окремі товари (продукцію), встановлені законом як підакцизні, що включається до ціни цих товарів.

Амортизація – систематичний розподіл амортизованої вартості необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Антидемпінгові мита – вид ввізних мит, що забезпечують захист внутрішнього ринку країн від ввозу товарів за демпінговими цінами.

Бартер (товарний обмін) – господарська операція, що передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у будь-якій формі, відмінній від грошової, включаючи будь-які види заліку й погашення взаємної заборгованості, у результаті яких не передбачається зарахування коштів на рахунки продавця для компенсації вартості таких товарів (робіт, послуг).

Безповоротна фінансова допомога – сума коштів, переданих платникові податку відповідно до договорів дарування, інших подібних договорів, що не передбачають відповідної компенсації або повернення таких коштів (за винятком бюджетних дотацій і субсидій).

Безоплатно надані товари (роботи, послуги) – це:

- товари, що надаються платником податку згідно з договорами дарування, іншими договорами, які не передбачають грошової або іншої компенсації вартості таких матеріальних цінностей і нематеріальних активів чи їх повернення, або без укладання таких угод;

- роботи й послуги, які надаються платником податку без вимоги про компенсацію їхньої вартості.

Бюджетне відшкодування – сума, що підлягає поверненню платникові податку з бюджету у зв'язку із зайвою сплатою податку у випадках, установлених законом.

Валовий дохід – загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі як на території України, так і за її межами.

Валові витрати – сума будь-яких видатків платника податків у грошовій, матеріальній або нематеріальній формі, що здійснюються як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), що придбаваються таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

Ввізна вантажна митна декларація – заява, що містить відомості про товари та інші предмети й транспортні засоби, які ввозять на митну територію України.

Вивізне мито – вивізне мито нараховується на товари та інші предмети при їх вивезенні за межі митної території України.

Верховний Суд України – вищий судовий орган у системі судів загальної юрисдикції. Верховний Суд України здійснює правосуддя, забезпечує однакове застосування законодавства всіма судами загальної юрисдикції.

Громадяни-нерезиденти – іноземці, громадяни України, особи без громадянства, що мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі які тимчасово перебувають на території України.

Громадяни-резиденти – громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, що мають постійне місце проживання в Україні, у тому числі які тимчасово перебувають за кордоном.

Давальницька сировина – сировина, що є власністю замовника й передається виробникові для виготовлення підакцизних товарів (продукції) без переходу права власності на таку сировину.

Декларант – юридична або фізична особа, яка здійснює декларування товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Демпінг – продаж товарів монополіями на зовнішніх ринках за цінами більш низькими, ніж на внутрішньому ринку.

Звичайна ціна – ціна товарів (робіт, послуг), визначена сторонами договору. Якщо не доведено зворотне, вважається, що така звичайна ціна відповідає рівню справедливих ринкових цін. *Справедлива ринкова ціна* – ціна, за якою товари (роботи, послуги) передаються іншому власнику за умови, що продавець бажає передати такі товари (роботи, послуги), а покупець – їх отримати за відсутності будь-якого примусу, обидві сторони є взаємно незалежними юридично та фактично, володіють достатньою інформацією про такі товари (роботи, послуги), а також ціни, які склалися на ринку ідентичних товарів (робіт, послуг).

Єдиний митний тариф України – систематизоване зведення ставок мита, яким оподатковуються товари та інші предмети, ввезені на митну територію України або вивезені за межі цієї території.

Імпорт – митний режим, відповідно до якого товари ввозять на митну територію України для вільного обігу без обмеження строку їх перебування на цій території і можуть використовуватися без будь-яких митних обмежень.

Імпортер – суб'єкт господарсько-правових відносин, що декларує надходження на митну територію України товару.

Експорт – митний режим, згідно з яким товари вивозять за межі митної території України для вільного обігу без зобов'язання про їх по-

вернення на цю територію й без установлення умов їх використання за межами митної території України.

Комунальний податок – комунальний податок стягується з юридичних осіб, крім бюджетних установ, організацій, планово-дотаційних і сільськогосподарських підприємств.

Ліміт скидів забруднюючих речовин – граничний обсяг скидів забруднювальних речовин у поверхневій водні об'єкти, що встановлюється за дозволом на спеціальне водокористування.

Марка акцизного збору – спеціальний знак, яким маркують алкогольні напої і тютюнові вироби. Його наявність на цих товарах підтверджує сплату акцизного збору, легальність ввезення й реалізації на території України цих виробів.

Мінімальна заробітна плата – законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, погодинну норму праці (обсяг робіт).

Митна декларація – письмова заява встановленої форми, яка подається до митного органу і містить відомості про товари й транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, необхідні для їх митного оформлення або переоформлення.

Мито – податок, що стягується митницею, являє собою податок на товари й інші предмети, які переміщуються через митний кордон України.

Неустойка – грошова сума або інше майно, що боржник повинен передати кредиторіві у випадку порушення боржником зобов'язання.

Пеня – плата у вигляді відсотків, нарахована на суму податкового боргу.

Податковий борг (недоїмка) – податкові зобов'язання, погоджені платником податку або встановлені судом, але не сплачені у встановлений строк, а також пеня й штрафні санкції за їх наявності.

Податкова вимога – письмова вимога податкового органу погасити суму податку.

Податкова декларація, розрахунок – документ, що подається платником податків до контролюючого органу в строки, встановлені законодавством, на підставі якого здійснюється нарахування й/або сплата податку, збору (обов'язкового платежу).

Податкове зобов'язання – зобов'язання платника сплатити до бюджету відповідну суму коштів у порядку й в строки, встановлені законом.

Податкове повідомлення – письмове повідомлення контролюючого органу про зобов'язання платника податку сплатити суму податкового зобов'язання.

Сезонне мито – ввізне й вивізне мита, які можуть встановлюватися на окремі товари й інші предмети на строк не більше чотирьох місяців з моменту їх установаження.

Стягувач – особа, що може бути ініціатором переказу грошей з рахунка платника на підставі виконавчих документів, визначених законом.

Фіксований сільськогосподарський податок – податок, що не змінюється протягом визначеного Законом України «Про фіксований сільськогосподарський податок» строку й стягується з одиниці земельної площі.

Штрафна санкція (штраф) – плата у фіксованій сумі або відсотках від податкового зобов'язання, що стягується з платника податку у зв'язку з порушенням ним правил оподаткування.

ДЛЯ ПОДАТКОВ

Бендус Ірина Ігорівна
Дем'яненко Олена Сергіївна

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Редактор А. М. Ємленінова

Зв. план, 2008

Підписано до друку 15.12.2008

Формат 60x84 1/16. Папір офс. № 2. Офс. друк

Ум. друк. арк. 5,2. Обл.-вид. арк. 5,81. Наклад 300 прим.

Замовлення 517. Ціна вільна

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17
<http://www.khai.edu>

Видавничий центр «ХАІ»
61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17
izdat@khai.edu